

Kultur i svenskundervisning

- det nordiska inslaget i läroböckerna i svenska

Pro gradu -avhandling i nordisk filologi

vid Jyväskylä universitet

Våren 2002

Hanna Perälä

Humanistiska fakulteten	Institutionen för nordiska språk
Författare: Hanna Perälä	
Titel: Kultur i svenskundervisning - det nordiska inslaget i läroböckerna i svenska	
Ämne: nordisk filologi	Typ av avhandling: pro gradu
Avhandlingen färdig: våren 2002	Antalet sidor: 58
<p>Sammandrag</p> <p>Den här pro gradu-avhandlingen handlar om nordisk kultur i läroböckerna i svenska som A2-språk på lågstadiet. Det kan sägas att det inte finns något språk utan kultur och att det inte finns någon kultur utan språk. I den här pro gradu-avhandlingen ska jag redogöra för vad som menas med kultur och hur nordisk kultur syns i svenska läroböcker. Jag har valt bokserierna Spurt och Kompisar som jag använder som forskningsmaterial.</p> <p>Jag börjar med genom att presentera läroplanen för svenska som A2-språk och fortsätter med kultur och identitet och berättar om kulturkompetens. Jag tar fram också stereotyper samt lärarens roll i undervisningen. Sedan koncentrerar jag mig på nordisk kultur, svenska språkets ställning i Finland och på finlandssvensk och svensk kultur. I slutet av teoridelen berättar jag om läromedel och läroböckernas betydelse i språkundervisning och redogör för det nordiska inslaget i svenska läroböcker.</p> <p>Den här pro gradu-avhandlingen är en kvalitativ undersökning eftersom jag tycker att det passar bäst för en sådan här undersökning. Först presenterar jag forskningsmaterialet och redogör för metoder och syften. Syftet är att ta reda på hur den nordiska kulturen syns i läroböckerna och vad eleverna kan lära sig om Norden med hjälp av de här böckerna.</p> <p>Jag går alla böckerna systematiskt igenom och berättar vad jag har hittat i dem. Jag letar inte efter några teman eller enheter i böckerna utan jag skriver om allt som har något att göra med nordisk kultur och kommenterar sedan vad eleverna kan lära sig om den eller hur läraren kunde undervisa det. Det visade sig vara mycket klart att Spurt-serien är en mer traditionell lärobok och den innehåller ganska mycket information och material som handlar om nordisk kultur. Kompisar-serien däremot koncentrerar sig på elaboreringsövningar och litar på det systemet mycket starkt. Det nordiska inslaget i Kompisar var märkvärdigt mindre än i Spurt.</p> <p>Den här pro gradu-avhandlingen är ganska subjektiv och det som jag säger om läroböckerna kan inte generaliseras. En kvalitativ undersökning blir oftast mer eller mindre subjektiv eftersom forskaren visar sina egna tolkningar och berättar sina egna tankar.</p> <p>Jag tycker att det var mycket intressant att forska läroböckerna i svenska som används på lågstadiet eftersom jag själv blir både svensklärare och klasslärare. Jag tycker att det är viktigt att barnen lär sig känna och värdera främmande kulturer och oftast är språkundervisningen och språklärare i skolan vägen till den flerkulturella världen där vi alla lever.</p>	
Uppslagsord: läroplan, kultur, identitet, kulturkompetens, språkundervisning, läroböcker, läromaterial, A2-språk, nordisk kultur, stereotyper	
Bibliotek/Förvaringsplats: Institutionen för nordiska språk	
Övriga uppgifter	

INNEHÅLL

1	INLEDNING	5
2	SPRÅKUNDERVISNING	6
2.1	Läroplan för svenska som A2 – språk	6
2.2	Skolans egen läroplan	7
3	KULTUR OCH IDENTITET	8
3.1	Kultur	8
3.2	Kulturidentitet	9
4	KULTURKOMPETENS	9
4.1	Kulturkompetens i språkundervisning	9
4.2	Landeskunde	10
4.3	Kommunikativ kompetens	11
5	STEREOTYPER	12
6	LÄRARENS ROLL	14
7	NORDISK KULTUR	16
7.1	Nordiskhet	16
7.2	Att förstå varandra i Norden	17
7.2.1	Sverige	20
7.2.2	Norge	20
7.2.3	Danmark	21
7.2.4	Island	21
7.3	Nordiskt samarbete	21
8	SVENSKT I FINLAND	22
8.1	Svenska språket i Finland	22
8.2	Finlandssvenskhhet	24
9	SVENSKHET	27

10 LÄROMEDEL	29
10.1 Läroböcker och undervisning	29
10.2 Det nordiska inslaget i läromedel i svenska	30
11 SYFTE, MATERIAL OCH METODER	32
11.1 Syfte	32
11.2 Material	33
11.3 Metoder	34
11.3.1 Kvalitativ forskning	34
11.3.2 Innehållsanalys	34
11.3.3 Från teori till praktik	35
11.3.4 Pålitlighet	36
12 SPURT 1	37
13 KOMPISAR 1	40
14 TANKAR OM SPURT 1 OCH KOMPISAR 1	41
15 SPURT 2	42
15.1 Ett samnordiskt läger på Gotland	42
15.2 I Stockholm	44
15.3 Välkommen till Mora	46
15.4 Festdagar året runt	47
16 KOMPISAR 2	48
17 TANKAR OM SPURT 2 OCH KOMPISAR 2	50
18 SAMMANFATTNING	51
LITTERATUR	53

1 INLEDNING

Den här pro gradu-avhandlingen handlar om kultur i läroböcker i svenska som A2-språk på lågstadiet. Språk och kultur hör tätt ihop. Utan språk finns det ingen kultur - och tvärtom. Kultur är ett omfattande begrepp men kort sagt är kultur människans sätt att leva i sin omgivning med varandra. I den här pro gradu -avhandlingen ska jag redogöra för vad som menas med kultur och språkundervisning och hur de hör ihop. Jag koncentrerar mig på nordisk kultur och svenskundervisning i Finland.

Jag börjar med läroplan för svenska som A2-språk. Jag tar fram de syften som finns i svenskundervisning på lågstadiet. Sedan fortsätter jag med begreppen kultur och identitet. Efter det är det naturligt att fortsätta med kulturkompetens som kan sägas vara dagens trend i språkundervisning. Jag tar också fram stereotyper och lärarens roll i kulturkompetens och språkundervisning. Sedan börjar jag berätta om nordisk kultur som är den röda tråden i mitt pro gradu -arbetet. Jag förklarar också svenska språkets ställning i Finland och berättar om finlandssvensk och svensk kultur. I slutet av teoridelen kommer jag tillbaka till språkundervisningen genom att berätta om läromedel och läroböckernas betydelse i språkundervisning och redogör också för det nordiska inslaget i svenska läroböcker.

För att komma från teori till praktik skriver jag om syftet på den här pro gradu-avhandlingen. Jag presenterar också materialet som jag använder och redogör för metoder som jag använder i mitt arbete. Jag berättar också hur jag verkligen började undersöka läroböckerna och hur arbetet kom i gång. Som forskningsmaterial valde jag Spurt och Kompisar-lärobokserierna.

Så är det dags att presentera och analysera det nordiska inslaget och nordisk kultur som jag har hittat i läroböckerna. Jag går böckerna systematiskt igenom och kommenterar dem.

Jag skriver också om pålitlighet i allmänhet och i den här pro gradu -avhandlingen, som är en kvalitativ forskning. Jag ville göra just en kvalitativ forskning därför att det passar på temat, tycker jag. Jag beskriver och analyserar det som jag tycker att ha något att höra med nordisk kultur. Jag förklarar mycket noga vad jag gör och hur jag ska arbeta med materialet. Jag tycker, att på så sätt kan jag bevisa bäst pro gradu -avhandlingens pålitlighet. Man kan inte generalisera det som jag skriver om läroböckerna. Det här arbetet är alltså ganska subjektivt, det innehåller bara mina tankar, som jag fått när jag har undersökt de där läroböckerna.

Jag blev intresserad om det här ämnet därför att jag blir både svensklärare och klasslärare. Jag vill inte bara syssla med språket utan också lära eleverna det som hör ihop med en svensk språkmiljö. Jag tycker att det är viktigt att barnen får växa in i kultur och språk med hjälp av de båda två.

Till slut ska jag sammanfatta allt det här som jag har skrivit. Jag ska titta lite bakåt och fundera på min pro gradu -avhandling och titta lite framåt också för att berätta om de här tankarna som jag fick då jag arbetade med den här pro gradu -avhandlingen.

2. SPRÅKUNDERVISNING

2.1. Läroplan för svenska som A2-språk

Den språk som undervisas i skolan bestäms i läroplan. I läroplan bestäms också begynnelsetidspunkten för främmande språk och för det andra inhemska språket, svenska, samt hur många timmar det används för språkundervisning. På lågstadiet i grundskolan läser alla åtminstone ett främmande språk som kallas A1-språk. Man börjar läsa det på tredje klass. Därtill kan man frivilligt välja ett språk till som kallas A2-språk. Man börjar läsa det på femte klass. Målet är att i slutet av grundskolan på nionde klass har man nått samma nivå i båda språken. (Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1994, 17-18.)

I läroplanen står det att svenska språket som läroämne stärker Finlands kulturidentitet till vilken tvåspråkighet och Norden hör. Eleverna kan berika sina världsbild och lära sig känna Finland som ett av de nordiska länderna i Europa. Syftet med studierna är att eleven ska klara sig bra i vardagslivet, vara medveten om kommunikationsvanor som är typiska för svensk kultur. Eleven kan aktivt utveckla sig, lär sig känna finlandssvensk och nordisk kultur och kan ställa sig positivt till nordbor. Eleven lär sig ta ansvar för sina studier och upplever undervisningen och studierna som meningsfulla utmaningar. (Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1994, 57).

Eftersom Finland har många nordiska kontakter måste man iakta att eleverna får mångsidiga kunskaper i svenska. Det här händer med hjälp av en stor mängd kommunikationsövningar och genom att undervisa dem nordisk kultur. På så sätt blir svenska språket närmare elevernas vardagsliv och de blir medvetna om att de kan ha nytta av sina språkkunskaper. Språk är inte bara grammatik och utantill lärda fraser i lärobok utan ett nyttigt verktyg. Det är också lätt att integrera svenska med andra ämnen i skolan. (Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1994, 57.)

Efter grundskolan ska eleven, som har studerat svenska som A2-språk, kunna förstå vardagliga saker i ett normalt taltempo. Eleven kan delta i en diskussion om vanliga saker genom att använda naturligt och flytande uttal, betoning, rytm och intonation. Eleven förstår skriven text om lätta och allmänna saker och har lärt sig ord, fraser, idiom och grammatik. Eleven kan skriva berättelser och känner till kommunikationsvanor som är typiska för svenska och svensk kultur. Därtill har eleven tillägnat sig uppgifter om finlandssvenskar, Norden, nordbor och nordisk kultur. (Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1994, 58.)

2.2 Skolans egen läroplan

Varje skola har därtill en egen läroplan som den följer. Den är också mera detaljerad än den riksomfattande eller kommunala läroplanen. Till exempel på lågstadiet i Jyväskylä normalskola har en läroplan där det står att takten i A2-språk är fortare än i A1-språk och därför blir det nu fler hemläxor än tidigare. Man försöker under två år nå sådana

språkkunskaper att man klarar sig i vardagliga situationer. Den här läroplanen gäller inte bara svenska utan också tyska, engelska och franska. (Jyväskyläns normaalikoulun opetussuunnitelma 1994, 29.)

I läroplanen för A2-språk finns det fem olika teman:

- 1) kultur – seder och vanor, helger, geografi, kända personer och därtill lär eleven sig att berätta om sitt eget land och dess kultur,
- 2) att klara sig i olika situationer – att handla, fråga efter vägen, ge råd och att vara i restauranger och cafe' er,
- 3) skola – skolämnen, grundtal och ordningstal,
- 4) allmänna saker – väder, natur, miljö, årstider och klocka,
- 5) människor – att berätta om sig själv och beskriva andra människor, hobbyer, kläder, utseende, familj, nationalitet, länder, sjukdomar och hälsa. Både läraren och eleven själv deltar i bedömningen under och i slutet av kursen. (Jyväskyläns normaalikoulun opetussuunnitelma 1994, 29.)

3 KULTUR OCH IDENTITET

3.1 Kultur

Begreppet kultur är mycket mångsidigt. Etymologiskt kommer ordet kultur från latinets *cultura*, som betyder "odling". Kulturen sägs vara en slags verksamhet, process och resultat. Människan och kulturen hör alltid ihop. Man kan säga att kulturen finns alltid i något samhälle. Kultur är social och lever mellan generationer. (Ahlman, 1992, 14-15.)

Människans hela liv är kultur. Människan är en produkt av sin egen kultur. Kultur kan sägs vara människans visitkort och människans livsstil speglar hennes kultur, och tvärtom. Män lär sig kultur i relationer mellan andra medlemmar i samhället. (Allahwerdi 1994, 4.) Kultur är alltså inte bara teater, musik och litteratur utan också människornas sätt att leva och bete sig (Salo-Lee 1996, 6).

3.2 Kulturidentitet

Kulturidentitet bildas av drag som är gemensamma och likadana för någon grupp. Kulturens uppgift är att ge möjligheter att välja emellan om det finns problem i gruppen. Kultur stärker människans positiva självkänsla och ger logiska förklaringar för livsstilen. Kultur ger också en känsla av säkerhet. Människan lär sig sin egen kulturidentitet. En stark kulturidentitet hjälper en att känna kulturens gränser. Man försvarar sin egen kulturidentitet, sina egna uppfattningar om verklighet, om rätt och fel. Man lär sig kulturidentitet hemma, i skolan, på jobbet, på fritid, med vänner osv. Man är varandras kulturella speglar. (Allahwerdi 1994, 21.)

Kulturen har mycket att göra med ett växande barn. Den utformar barnets världsbild och ger grunden till kulturidentitet. Till exempel hem, social omgivning, språk, historia, traditioner, religion, näringar, konst och natur är viktiga för kulturidentitet. I den internationella världen respekteras det saker som är karakteristiska till en egen kultur och förmågan att agera som "kulturtolk". Största delen av de finländska eleverna har finsk kultur och kontakter med de andra nordiska länderna som grund till sin kulturidentitet. Speciellt språket har en viktig roll. Därför måste man iakta den finsk- och svenskspråkiga kulturens särdrag, tvåspråkighet och interaktion mellan språkgrupperna. (Peruskoulun opetussunnitelman perusteet 1994, 13-14.)

4 KULTURKOMPETENS

4.1 Kulturkompetens i språkundervisning

Kulturkompetens är en viktig del av dagens språkundervisning. Kulturen betyder inte bara vetenskap och konst utan också livsform av något folk. I undervisningen jämförs finsk- och finlandssvensk kultur med nordisk kultur. Till goda kunskaper i svenska hör det att

man lär sig den svenskspråkiga kulturens normer och kan agera enligt dem. (Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1994, 58-59.)

Kaikkonen (1994, 16) har konstaterat att dagens språkundervisning delvis är likadan som på 1970-talet. Man lär sig språk genom att imitera det nativa språkbruket men i alla fall så långt bort från verklighet att språkbrukets trovärdighet måste ifrågasättas. Han menar att det inte räcker att man behärskar tilltalande, svarande och alla andra ritualer på främmande språk utan man behöver goda kunskaper i att förstå den andras uppförande. Språkundervisningen får inte vara ytlig och fristående från kultur. Han undrar om man kan behärska kommunikativ kompetens på främmande språk utan att stanna en längre tid i målkulturen. Man kan också fråga om man kan nå kommunikativ kompetens med hjälp av undervisningen i hemlandet. Enligt Kaikkonen är syftet i dagens språkundervisning interkulturell kommunikativ kompetens. (Kaikkonen 1994, 16-17.)

Inläringen av främmande språk är beroende av språkinlärarens egen kultur. Det har sagts att utgångskulturen bestämmer syften med undervisningen av främmande språk och kultur. Först måste man veta vad som är viktigt och värdefullt i egen kultur. Språkundervisningen har blivit mera helhetsbetonad. Det betyder att språkinläringen inte bara är språk, kultur och kommunikation utan också non-verbal kommunikation måste iaktas. Det här kan kallas interkulturell inläring. (Kaikkonen & Kohonen 1998, 12-13.)

Kaikkonen och Kohonen (1998, 15) säger att interkulturell inläring sker genom att man växer över gränserna av egen kultur och eget modersmål. Modersmålet och tänkandet har en viss förbindelse. Om man vill lära sig språk bör man alltså utveckla språkkänslan av främmande kultur. Man ska förstå att modersmålet och främmande språk inte fungerar på samma sätt. (Kaikkonen & Kohonen 1998, 15-16.)

4.2. Landeskunde

Det tyska ordet "Landeskunde" har spritt sig i ett omfattande begrepp att betyda kännandet av land och kultur. Det är ganska svårt att översätta riktigt till svenska eller engelska men begreppet "Landeskunde" är godkänt i det anglo-amerikanska området och det används

allmänt. Man kan inte riktigt säga att Landeskunde är någon egen gren av lingvistik men det har blivit allt mer viktigare på sistone. (Kaikkonen 1994, 18.)

Språkets sociokulturella karaktär har blivit bara geografi, traditioner och turism speciellt då eleverna inte orkar arbeta med grammatik, ord och fraser, uttal och texter. Man har alltså följt lingvistiska trender och nästan helt och hållet lämnat bort Landeskunde. (Kaikkonen & Kohonen 1998, 16-17.)

Det sägs nog fortfarande att eleverna inte är intresserade av kultur eller att det inte finns tid för att undervisa kultur i skolorna. Men då måste läraren fråga sig själv vad som är syftet med undervisningen. Det som man behöver mest är väl vardaglig kultur som är nära eleverna. Den finns bara så litet i läroböckerna och då endast i skriftlig form att erfarenheterna av främmande kultur blir ganska få. (Kaikkonen 1994, 19.)

4.3 Kommunikativ kompetens

Komponenterna i interkulturell kommunikation är språk, kultur och kommunikation och relationer mellan dem. Kultur är basen till kommunikation och då kulturen förändras, förändras också kommunikationsvanor. (Yli-Renko 1994, 17-19.) Lehtonen (1990, 9) säger att det inte bara är språket som skiljer åt folk och rutiner utan också olika föreställningar, sedvänjor, rutiner och normer gör det och samtidigt reglerar språkbruket.

Lehtonen (1990, 11) fortsätter att språkets pragmatik kan fungera som felkälla. Nämligen språkets pragmatik, dvs. regelbundheterna i det konkreta språkbruket, bildar ett nät av normer vars existens man märker först när någon bryter mot dem. Ju bättre man behärskar ett främmande språk, desto mera väntar man sig att en också följer kulturens andra beteendenormer. Fast man talar flytande men känner inte till språkvanorna är det svårare att kunna tolka det ovanliga beteendet i främmande kultur.

Herlitz (1989, 9) använder ordet "kulturgrammatik" för beteenden, värderingar, symboler, regler och annat. Den är lika självklar, naturlig och styrande som den språkliga grammatiken. Därtill har varje språk sina egna idiomatiska uttryck som är svårbegripliga

för den som inte är infödd och därför blir vårt tal i stora stycken fattigare när vi talar ett främmande språk.

Nikko (1995, 10) är också av den åsikten att kommunikationssvårigheterna mellan olika nationalitetsgrupper framför allt beror på kulturella skillnader. Med kulturella skillnader menar hon religion, samhällsutveckling, rättsuppfattning, värden, traditioner och seder. Nikko (1995, 46) fortsätter att kännedomen om den kulturella bakgrunden är mycket viktig för framgångsrik kommunikation.

Rent språkliga svårigheter kan hindra kommunikation men därtill kan det uppstå svårigheter om språkinläraren använder sina egna kultunormer. Man tillåter språkliga fel lättare än kulturella fel. (Yli-Renko 1994, 20.)

5 STEREOTYPER

Vi alla har vissa uppfattningar om människor från andra kulturer. Det är lätt att säga att italienare är sådana, ryssar, svenskar eller zigenare är sådana. Det är ofta så att man generaliserar på rakt hand sina erfarenheter och tillskriver alla medlemmar av ifrågavarande kultur samma egenskaper som ofta är negativa. De här generaliseringarna av fördomar och inställningarna kallas stereotyper (Lehtonen 1990, 18).

Då man möter människor från andra kulturer är man alltid lite osäker vid kommunikationssituationerna. Man vet inte riktigt hur man ska bete sig. Stereotyper är ofrånkomliga och nödvändiga i umgänget mellan människorna. Med hjälp av stereotyper tolkar man världen och de hjälper en att räkna med och förklara de andras beteende. (Salo-Lee 1996, 16-17.)

Stereotyperna är bra då man är medveten om dem och de beskriver en grupp inte en individ. De beskriver hurdana människor i en viss grupp sannolikt kan vara utan att värdera dem negativt eller positivt. Och man kan ändra stereotyper då man har fått veta mera om andra människor eller man har haft konkreta erfarenheter av människor och

situationer. Stereotyper är gruppnormer och i grupperna finns det individer som aldrig är typiska. (Salo-Lee 1996, 17.) Stereotyper är skadliga då man inte är medveten om dem eller man riktar dem på individer. Detsamma gäller om man ger dem ett överdrivet positivt eller negativt värde och man kan inte ändra stereotyper. Sådana här stereotyper hindrar interkulturell kommunikation. De kan kallas också fördomsfulla speciellt då de riktar sig mot en annan grupp och är för det mesta negativa inställningar. (Salo-Lee 1996, 17-18.)

Stereotyper är ofta överdrivna generaliseringar eller förenklingar. Man tror alla medlemmar i en viss grupp har samma negativa eller positiva drag. Man söker motsatta drag mellan två grupper och man ser inte att alla grupper har gemensamma drag med individuella varianter. Att jämföra kulturer med varandra kan lätt leda till negativa stereotyper. I stället borde man söka likadana drag och värdera de andras olika drag. Negativa förväntningar och fördomar orsakar osäkerhet och spänningar mellan grupper medan positiva förväntningar och stereotyper gör umgänget lättare. Positiva stereotyper leder till positivt beteende medan negativa stereotyper ändrar sig inte lätt och då märker man bara de olika, negativa drag av vilka man har fått sin uppfattning redan tidigare. (Salo-Lee 1996, 18.)

Föreställningarna om en annan kulturgrupp kan indelas i två huvudkategorier på grund av förhållandet mellan personen i fråga, själva föreställningen och representanten för den andra kulturen.

- 1) Med autostereotypi avses kulturmedlemmens uppfattning om sin egen kultur.
- 2) Heterostereotypi innebär en föreställning som gäller det andra folket eller den andra kulturen.

Därtill finns det tre bikategorier. För kategorierna 3,4 och 5 är det gemensamt att de är projicerade av ens egna fördomar till den andras förutsatta inställningar. Projicerade stereotyper är en speciell form av människans benägenhet att anta den andras sätt att se verkligheten vara identisk med hennes eget. (Lehtonen 1990, 19-20.)

Man tror ofta att fördomar minskar genom umgänget med människor från andra kulturer men det är inte alltid sant. Det kan till och med stärka och öka motviljan mot fämmande kulturer. Fördomar är ett naturligt motmedel mot främmande företeelser. Det är lätt att

skratta mot andra och få dem att se löjliga ut och nedvärdera dem. På så sätt kan man skyla över ens egna fel. Det är lättare att flytta egna brister till andra och skratta åt dem. Det här orsakar delvis det att man gärna berättar vitsar om grannlänningar. (Kaikkonen 1994, 90-91.)

Lehtonen (1990, 20-21) kallar adet här fenomenet för etniska vitsar. Han säger att etniska vitsar också kan tolkas som indikator på förhållandena mellan länderna.

- ”En svensk, en dansk och norrman på en cykel för tre kämpade upp för en brant backe. När de hade nått toppen stannade de och vilade.
- Där ser ni, sa svensken, tillsammans klarare vi av det.
  - Jag tycker vi kunde ha lett upp cykeln i stället, sa dansken, så hade vi inte behövt slita så på däcken.
  - Ja, sa norrmannen, vi hade rullat tillbaka hela vägen om inte jag hade stått på bromsen.”

(Lehtonen 1990, 21)

6 LÄRARENS ROLL

Läraren styr språkundervisningen och samarbetar med eleverna vid inlärningsprocessen. Läraren ska vara sakkunnig både om språket och kultur och läraren ska kunna arbeta pedagogiskt på rätt sätt som passar till barnets utveckling. (Kaikkonen 1994, 31-32.) Kulturkompetens och interkulturell kommunikation kräver mycket av läraren. Till basfakta av ett främmande språk hör inte bara uttal, grammatik och ord utan också kännandet av kultur och kommunikationsstrategier. Därtill måste man ha goda kunskaper att arbeta med andra människor. Den tredje viktiga faktorn är allmänbildning och en egen kulturidentitet. (Yli-Renko 1994, 24-26.)

Fast eleverna har ansvar för inläringen och arbetar ganska självständigt måste läraren vara närvarande hela tiden och vara färdig att hjälpa. Läraren ska skapa en harmonisk och varm arbetsklimat i klassrummet så att läraren kan lita på eleverna och uppmuntrar, inspirerar och stimulerar eleverna till språkstudier. Lärarens egen positiv inställning till språk, kultur, kommunikation och intresse att uppfostra barn är mycket viktigt i lärarens

arbete. Läraren behöver inte vara elevernas bästa vän utan en pålitlig vuxen genom skoltiden. (Yli-Renko 1994, 30-31.)

Läraren ska också skaffa autentiska texter och inte bara använda traditionella läroböcker. Genom att läsa tidningar och skönlitteratur får eleverna mera att tänka och får veta om aktuella saker i andra länder. Det här kräver mycket mera arbete både av läraren och eleverna men ger säkert mera än att arbeta bara med textbok och arbetsbok. (Kaikkonen 1988, 184-185.)

Lärarens roll som attitydfostrare är viktig eftersom lärarens egna attityder påverkar eleverna (Yli-Renko 1994, 28) . Man märker inte alltid att man omedvetet kan ge stereotypiska uppfattningar och fördomar. Läraren måste alltså tänka igenom sitt eget agerande så att inte upprätthålla elevernas fördomsfulla uppfattningar genom att säga något olämpligt. (Kaikkonen 1994, 90.)

Kalo (1990, 35) är av precis samma åsikt som Kaikkonen (1988, 1994) och Yli-Renko (1994) att språkläraren kan inte bara undervisa ord och grammatik utan läraren ska skaffa en bild av landets kultur, historia och traditioner. Utan att känna dem har man inga goda språkkunskaper.

Ju yngre eleven är desto lättare det är att väcka intresse till ett nytt språk och ny kultur. Läraren ska också göra språket levande. Det betyder att skaffa autentiskt material om landet och dess kultur. Det kan vara bilder, kort, inforutor, rese kataloger, kartor, nästan vad som helst. Det är nog ganska jobbigt för läraren men det är också värt att göra. Det är glädjande att se hur eleverna blir intresserade och vill veta och kunna mera språk och kultur. Eleverna fattar själva hur nyttigt det är att kunna språk. (Kalo 1990, 35-36.)

Fast Finland är ett tvåspråkigt land vet eleverna inte lika mycket om finlandssvensk eller svensk kultur som t ex om amerikansk kultur. Därför måste svenskläraren förmedla finlandssvensk och svensk kultur till eleverna. Det händer lätt med böcker av Tove Jansson och Astrid Lindgren, serier i Hufvudstadsbladet, teaterbesök på svenska teatrar, bara att nämna något. Man kan till och med ordna en egen Lucia-fest i skolan. Området inom kultur är mycket vidsträckt. Det beror på lärarens intresse vad hon/han vill plocka

fram. Det är nog sant att kulturen är den röda tråden i språkundervisningen. (Kalo 1990, 39-40.)

Kaarina Elo (1990, 41) ger följande recept till språklärare.

Kultursoppa

1 måttlig bit litteratur

½ slev musik

1 stor sked Landeskunde

1 liten sked folkkultur

1 liten sked konst

en nypa beteendemönster

7 NORDISK KULTUR

7.1 Nordiskhet

Att höra till Europas periferi är en egenskap som förenar de nordiska länderna. Den perifera belägenheten är inte någon tillräckning grund för den nordiska identiteten men den utgör en identitetsskapande faktor. Identiteten gäller de grupper eller områden människor identifierar sig med och önskar arbeta för. De identitetsskapande faktorerna står för likhet mellan eller gemensamma öden hos de enskilda länderna. De identitetsskapande faktorer som är förknippade med geografi och historia är mycket stabilare än själva identiteten som växlar efter behov från en historisk situation till en annan. (Allardt 1991, 34.)

Den geografi och natur människan upplever i barn- och ungdomen brukar starkt prägla hennes preferenser och vad hon upplever som naturliga kvaliteter. Den nordiska naturen är en gemenskaps- och identitetsformande faktor. Samtidigt visar den hur de gemensamma identitetsskapande faktorerna i sin tur bidrar till inomnordiska olikheter i livsstil och lynne. Det är ju en stor skillnad mellan de danska öarna och Lappland. Förutom naturen spelar

också religionen en viktig roll i den nordiska identiteten. Den är nämligen i hög råd gemensam för de nordiska länderna. (Allardt 1991, 36.)

Nordbor har ofta svårt att förstå det nordiska. De har inte lärt sig vad som är nordiskt och kan inte identifiera det i sin vardag. En nordbo förblir nordbo fast han förklarar sig vara europé. Nordborna kan nog sägs vara de bästa européerna tack vare just sina nordiska egenskaper. (Karlsson 1991, 9-10.)

Från mellan- och sydeuropéernas synvinkel är nordborna tystlåtna. En nordbor tål mera tystnad och ju högre i Norden desto bättre. Nordborna tål inte bara mera tystnad utan de trivs i tystnad och behöver den. Visst finns det nog skillnader mellan de olika kulturerna i Norden. (Lehtonen 1990, 24-25.)

I alla nordiska länder finns traditioner som där har utvecklats och skapat genuint nationella mönster. Ändå kan man hävda att det finns en mängd gemensamma egenskaper, faktorer och materiella villkor som bidrar till en gemensam identitet. Genom tiderna har man brukat jord, odlat skog, fiskat och levt under någorlunda lika omständigheter. (Allardt 1991, 43-44.)

Det bästa vid den nordiska identiteten är dess många nyanser – varje land har sitt eget särdrag (Finnbogadottir 1991, 95). Sigurdsson (1991, 218-220) fortsätter att den nordiska själen är fylld av historiska och folkliga traditioner och språklig gemenskap. Därtill är det nordiska samarbetet något så värdefullt som ska tillsammans med den nordiska identiteten och kulturen bevaras i ett förenat Europa.

7.2 Att förstå varandra i Norden

De skandinaviska språken svenska, norska och danska är ganska nära varandra och i princip kan svenskar, danskar och norrmän tala sitt eget modersmål med varandra utan några större problem. Under de här omständigheterna kan cirka 18 miljoner skandinaver kommunicera med varandra genom att tala sitt eget modersmål. Norrmännen klarar sig bäst medan mellan danskarna och svenskarna kan det förekomma några förståelseproblem.

I nordisk samarbete använder man svenska och då kan det vålla lite problem för finnarna. Finska är ju ett finskt-ugriskt språk och skiljer sig mycket från skandinaviska språk. Fast många finnar talar flytande svenska, är det nog alltid ett främmande språk. Däremot kan finlandssvenskarna sägas vara som språkligt stöd och rikedom till Finland. De kan också anses vara som bro över havet till Sverige. (Kieliavain Pohjoismaihin 2000, 6.)

Det nordiska språkavtalet trädde i kraft i mars 1987. Det betyder att en nordisk turist i ett annat nordiskt land kan använda sitt eget modersmål, finska, svenska, isländska, norska eller danska, med myndigheterna. Avtalet gäller i alla nordiska länder utom på Åland och Färöarna. Det gäller både muntliga och skriftliga kontakter men inte telefonsamtal. (Kieliavain Pohjoismaihin 2000, 8.)

Nordborna känner varandra ganska dåligt. Lehtonen skriver att många finnar tror att finska är världens svåraste språk och att det är svårt för finnar att lära sig nya språk. Många är också av den åsikten att finnar inte kan småprata, är okonstlade och talar monotoniskt. Sådana myter är nog helt osanna. (Lehtonen 2000, 9.)

Lehtonen (2000, 10) fortsätter att fast finsk och svensk kultur är ganska likadana finns det också skillnader som kan leda till kommunikationsproblem och vålla missförstånd. Den största skillnaden är sättet att säga nej. Svenskarna försöker få någonslags konsensus i alla saker och undviker bestämda åsikter. Finnarna är mera spontana och visar inte alltid hänsyn mot andra.

Det är oartigt att avbryta en annan talare. Vid samtalet med svenskar är finnar nog för tystlåtna men det beror ofta på problemen med förståelse. Finnar koncentrerar sig så mycket på att lyssna och förstå så att de inte har tid att nicka och säga sådana små ord som ja, nej, sejdude, justde osv. I svensk kultur betyder det inte att den andra är också av samma åsikt utan att man lyssnar och är intresserad av vad den andra har att säga. (Lehtonen 2000, 10.)

Man duar mycket både i Finland och i Sverige. I Finland har man ändå ett symboliskt innehåll i duandet: man är liksom gamla goda vänner. I Sverige är duandet bara ett allmänt

sätt att tala. Det betyder inte fraterniserande eller att man inte respekterar den andra. I Danmark är duande inte så allmänt som i Finland och i Sverige. (Lehtonen 2000, 10.)

Man kan också fråga varför man inte använder engelska i Norden. Det vore ju jämlikt för alla. I teori finns det åtminstone tre sätt att tala med varandra.

- 1) Alla talar skandinaviska språk, finnarna talar då oftast svenska och islänningarna talar danska.
- 2) Alla talar sitt eget modersmål och man tolkar allting.
- 3) Alla talar ett främmande språk som oftast är engelska.

Varje alternativ har för- och nackdelar. Det viktigaste är förstås att meddelandet förmedlas men å andra sidan är det viktigt att slå vakt om nordisk kultur och identitet. (Reuter 2000, 12.)

Det är alltid lättare för talaren att använda sitt eget modersmål men för lyssnarna är det svårare. Då alla talar engelska är det lika hårt för alla: det är hårdare att tala men att lyssna är inte så hårt om talaren inte talar ovanligt flytande och snabbt eller ovanligt dåligt. (Reuter 2000, 12.)

Vidgis Finnbogadottir (1991, 99) citerar Antti Tuuri som har sagt att "På mitt eget språk kan ja säga allt vad ja vill medan på främmande språk kan ja säga bara det ja har lärt mig."

Enligt Reuter (2000, 13) finns det fyra skäl att inte använda engelska.

- 1) Alla nordbor kan inte så bra engelska att kunna klara sig i vardagliga situationer.
- 2) Att använda nordiska språk ger norrmän, svenskar och danskar möjlighet att tala sitt eget modersmål. Det är ju sant att 75 % av nordborna talar nordiska språk som modersmål.
- 3) Nordiska språk passar bäst att berätta om Norden i Norden.

4) Nordiska språk är viktiga i ett nordiskt samarbete och deras symbolvärde är viktigt för nordisk kultur och identitet.

7.2.1 Sverige

Man talar svenska på många olika sätt. Uttalet varierar mycket från söder till norr. Det svåraste är att förstå dialekter i Södra-Sverige. Finlandssvenska har några lånord från finska och därför måste man ibland förklara några termer. Speciellt några ord som handlar om samhället skiljer sig i Finland och i Sverige. Annars tycker många att finlandssvenska är lätt att förstå eftersom uttalet är klart och tydligt. (Kieliavain Pohjoismaihin 2000, 21.)

Typiskt för svenskar är att klä sig väl och modernt. De dricker gärna kaffe och ordnar olika slags fester hemma, till exempel nyårsfest och kräftkalas då de sjunger visor och skålar. Familjen är viktig för svenskar och män och kvinnor är jämställda. De svenska symbolerna kan säg vara kungafamiljen, tre kronor, Volvo och IKEA. Sverige är känt för en hög levnadsstandard. (Kulttuureja ja käyttäytymistä 1993, 152-154.)

7.2.2 Norge

I Norge har man två officiella språk, eller varianter av norska, bokmål och nynorska. Bokmål härstammar från danska och har blivit norsk genom tiderna, nynorska baserar sig på dialekter. (Kieliavain Pohjoismaihin 2000, 21.) I Norge är det dyrt att leva. Speciellt alkohol är mycket dyr men i alla fall dricker man mycket, liksom vi finnar. Normännen älskar naturen och vandrar gärna ute på fjällen. Norges nationaldag är den 17 maj och de norska symbolerna är isbjörn, vikingaskepp och kungafamiljen. (Kulttuureja ja käyttäytymistä 1993, 133-134.)

7.2.3 Danmark

Danska texter är inte så problematiska som danskt uttal. Många ord kommer från engelska eller tyska. Det är inte alls oartigt att se danskarna tala långsammare. Danskas tiotal från 50 till 90 kan nog vara lite svåra. De baserar sig nämligen på det att grundtalet är 20. På så sätt blir 60 "tres" (3x20) och 70 "halvfjerds" (3,5x20). (Kieliavain Pohjoismaihin 2000, 22.) Danskarna dricker gärna öl. Man kan nästan säga att mjölk är detsamma som Tuborg. Tivoli och Legoland är väl de mest kända platserna för oss finnar. Och det danska smörgåsbordet är redan ett berggrepp. Danmarks nationaldag är den 5 juni. De danska symbolerna är Danmarks flagga och kungafamiljen. (Kulttuureja ja käyttötyymistä 1993, 179-180.)

7.2.4. Island

Isländska skiljer sig så mycket från de andra nordiska språken att det krävs språkstudier. Böjningen av substantiv och adjektiv liknar lite tyska. Typiskt för isländskans rättskrivning är apostrofer ovanpå vokaler vilka inverkar på uttalet. Islänningarna har inte ett riktigt släktnamn utan namnet består av förnamnet och farsnamn. Det traditionella sättet är att ha förnamnet och fars namn med –son eller –dottir. Kvinnans namn stannar detsamma också i äktenskap. Isänningarna använder alltså bara förnamnet eller förnamnet och fars namn men inte enbart fars namn. Därför ordnar man namnet i bokstavsföljd enligt förnamnen. (Kieliavain Pohjoismaihin 2000, 23.) Islänningar är vänliga och spontana. Man äter mycket fisk i Island. Islands nationaldag är den 17 juni. (Kulttuureja ja käyttötyymistä 1993, 66-67.)

7.3 Nordiskt samarbete

För oss nordbor är vänskapen och känslan av samhörighet mycket starka. Vi har historisk och kulturell samhörighet och geografisk närhet. Vi är också ekonomiskt beroende av varandra eftersom våra näringsliv och andra samhällsfunktioner är så starkt sammanflätade. (Nordisk kraft 1994, 4.)

Det har hänt mycket sedan Kalmar-unionens tider 1397-1523, och dagens samarbete har inte något gemensamt med maktpolitik. Fördelarna med att arbeta tillsammans är många. Genom att dra nytta av varandras kunskaper och erfarenheter läggs en stark grund för en gemensam syn på olika frågor i samhället. Samtidigt skapas ekonomiskt utrymme för olika institutioner och projekt som de nordiska länderna ensamma inte skulle ha möjlighet att genomföra. (Nordisk kraft 1994, 5.)

Nordiska rådet grundades år 1952 med Danmark, Island, Norge och Sverige som medlemmar. Finland anslöt sig tre år senare. 1970 fick Färöarna och Åland representanter i rådet och Grönland kom med 1984. Nordiska rådet är de folkvalda politikernas samarbetsforum. Två gånger om året samlas parlamentariker och ministrar till session i något av de nordiska länderna. Vårsessionen hålls alltid i en huvudstad. Ett av de första resultaten av Nordiska rådets verksamhet var passfrihet för alla nordiska medborgare som reser mellan de nordiska länderna. De andra reformerna var fri arbetsmarknad i Norden och ett gemensamt socialförsäkringssystem. (Nordisk kraft 1994, 6.)

Nordiska ministerrådet grundades år 1971. Det är ett nordiskt samarbetsorgan på regeringsnivå. Det nordiska samarbetet syftar till att underlätta för människor, kunskaper, varor och kapital att fritt röra sig över gränserna. Vi har till exempel ett gemensamt miljöprogram för Östersjön, en gemensam miljömärkning, ett nordiskt program för ökad jämställdhet mellan könen samt ett omfattande utbildnings- och forskningssamarbete. (Nordisk kraft 1994, 8.)

8 SVENSKT I FINLAND

8.1 Svenska språket i Finland

I Finlands regeringsform av år 1919 konstateras att finska och svenska är republikens nationalspråk. Lagstiftningen bygger på den allmänna principen att medborgare i båda språkgrupperna bör behandlas lika. Det betyder alltså att medborgarna vid domstolar och

statliga myndigheter kan använda sitt eget finska eller svenska modersmål. Man har rätt att få expedition på det språk man använt. Detsamma gäller också kommunala eller lokala myndigheter i tvåspråkiga ämbetsdistrikt. I enspråkiga kommuner har de kommunala myndigheterna däremot inte samma skyldighet att ta emot handlingar och utfärda expeditionen på det andra språket. Man har nog alltid rätt att få översättning. (Törnudd 1978, 14-15.)

Enligt bestämmelser om kommunernas språkliga status indelas de i fyra grupper.

- 1) enspråkigt finska kommuner
- 2) enspråkigt svenska kommuner
- 3) tvåspråkiga kommuner med finsk majoritet
- 4) tvåspråkiga kommuner med svensk majoritet

När hela befolkningen i en kommun har samma språk som modersmål eller om mindre än 8 % har landets andra språk som modersmål är kommunen enspråkig. Om minoritetens andel är minst 8 % eller till antalet minst 3 000 personer är kommunen tvåspråkig. En tvåspråkig kommun blir enspråkig först då minoritetens andel är 6 % eller mindre eller antalet personer är färre än 3 000. Ungefär hälften av finlandssvenskarna är i majoritet i sina hemkommuner, medan andra hälften utgör en språklig minoritet. (Svenskt i Finland 1998, 6.)

Det har stadgats också att Helsingfors, Åbo och Vasa ska vara tvåspråkiga oberoende av om minoriteten blir mindre än 8 %. Det här motiveras med hänsyn till den absoluta storleken av de här städernas svenska befolkning och med det att de utgör centra för angränsande svensk landsbygd. De är också centra för den svenska kulturen i Finland. (Törnudd 1978, 16.)

Man kan också säga att språkförhållandena i Finland har under det senaste århundradet utformats på ett unikt sätt. Finska språket som ännu på 1860-talet var de lägre samhällsklassernas språk har utvecklats till ett kulturspråk, medan svenska språket, sedan gammalt politikens, förvaltningens och kulturens språk i Finland har blivit ett minoritetsspråk som dock tryggas med en omfattande språklagstiftning. Fast svenska är

nuförtiden ett minoritetsspråk i Finland kan man säga att behovet av svenska ökar i Finland. Behovet av svenska växlar nog regionalt och inom olika yrkesgrupper. Svenska behövs mest i kustområdena i svensk- och tvåspråkiga kommuner och på industriorterna i allmänhet. Svenskan behövs synnerligen inom förvaltning, handeln, värn- och skyddsbranschen samt i övriga serviceyrken. Och trots att antalet finlandssvenskar minskar är behovet av svenska fortfarande stort i Finland på grund av de livliga kontakterna med Sverige och de övriga nordiska länderna. (Ruotsalainen 1990, 104.)

Den svenska som talas i Finland – finlandssvenskan - är en av det svenska språkets regionala varianter. Det betyder att den svenska skriftspråksnormen är densamma i Finland som i Sverige men att talspråket har regional färg. Därtill finns det också regionala variationer i finlandssvenskan. Till exempel på grund av intonationen kan man veta om talaren kommer från Åland, Österbotten eller södra Finland. Finlandssvenskan har också många bevarade dialekter. (Svenskt i Finland 1998, 15.)

Också den svenska som undervisas i skolorna i Finland är för det mesta rent finlandssvenska. Man försöker inte efterlikna det rikssvenska uttalet utan det finlandssvenska riksspråket är normgivande. (Törnudd 1978, 73.)

8.2 Finlandssvenskhet

Den svenskspråkiga befolkningen kom till Finland huvudsakligen på 1100-, 1200- och 1300-talet i samband med korstågstiden. Invandrarna tog med sig ett eget språk och en egen kulturell identitet. De sökte sig till kustområdena som bönder och fiskare. (Kulturstaffetten 1994, 3.)

Största delen av de närmare 300 000 finlandssvenskarna bor också nuförtiden i kustområdena i Österbotten, Åboland och Nyland. Åland är ett enspråkigt svenskt landskap med självstyrelse där det bor cirka 25 000 personer. Finlandssvenskarna finns idag faktiskt representerade i alla yrkeskategorier men procentuellt sett finns det flera finlandssvenskar inom handeln och jordbruket, men också inom den offentliga sektorn eller servicesektorn. (Svenskt i Finland 1998, 5.) Tillsammans utgör Nyland, Åboland,

Österbotten och Åland ett landskapsförbund som kallas Svenskfinland (Kulturstafetten 1994, 8.)

Benämningen Svenskfinland är inte bara ett geografiskt begrepp utan innebär också ett socialt nätverk med olika slags aktiviteter på svenska. Byggstenarna i Svenskfinland är många och alla är betydelsefulla med tanke på helheten. Svenskspråkig barndagvård och skola är ett naturligt val för svensk- och tvåspråkiga familjer. Utbildning på modersmålet är grunden för det svenska språket och den svenska kulturen i Finland. Det är också viktigt att man kan fortsätta på andra stadiet och till slut få akademisk utbildning på svenska. Också den evangelisk-lutherska kyrkans tvåspråkighet i Finland bygger på gammal tradition, och till exempel Borgå stift grundades 1923. Nylands Brigad i Ekenäs är den enda brigad vars utbildningsspråk är svenska, kommandospråket är dock finska. Svenskspråkig massmedia är också mycket viktig för finlandssvenskar. Att kunna läsa tidningar, Vasabladet och Hufvudstadsbladet som de största tidningarna, på modersmålet och att kunna lyssna på radio och titta på svenskspråkiga program i TV är grundstenar för finlandssvensk kultur och dess framtid. Finlandssvenskarna kan och påverka inom politik. Svenska folkpartiet är det enda enspråkiga svenska partiet. Svenska Finlands folkting representerar finlandssvenskarna och har en regional och tvärpolitisk förankring i den svenskspråkiga befolkningen i Finland. Folktinget grundades 1919 för att bevaka svenska språkets ställning i Finland. Folktinget arbetar för att den svenska befolkningen i Finland ska kunna leva i språklig jämlikhet med den finskspråkiga befolkningen. Därtill finns det många organisationer och föreningar inom idrott, teater, musik, litteratur osv. som är svenskspråkiga. Man kan säga att den finlandssvenska kulturen mår bra och är mycket livligt. (Svenskt i Finland 1998, 7-9.)

”Lucia med gulrött skärp om midjan stående vid en majstång på ett isflak i ett nordiskt skärgårdslandskap och glatt hälsande ett vikingaskepp med svällande segel.” Det är en omöjlig kombination men kunde vara en fantasibild av en skämttecknare som vill retas med finlandssvenska symboler. (Kulturstafetten 1994, 19.)

De mest kända symboler för finlandssvenskhet är kanske just Lucia-firandet den 13 december och majstången. Lucia-firandet är sedan länge en livskraftig symbol för finlandssvenskarna. Seden att fira Lucia infördes vid Högvalla husmodersskola år 1919.

Till en början var Lucia-firandet bara en familjefest men år 1930 valdes för första gången en officiell Lucia i Helsingors. I festligheterna ingick ett Luciafölje som tågade genom staden på samma sätt som i Stockholm. Sedan 1950 har Hufvudstadsbladet presenterat Lucia-kandidater från hela Svenskfinland och man kan rösta fram "Svenskfinlands Lucia". (Kulturstafetten 1994, 19-20.)

Alla finlandssvenska symboler lever ännu idag på ett eller annat sätt kvar fastän deras symboliska värde eventuellt har förändrats. Till exempel majstången är idag framför allt en symbol för Åland och Svenska dagen som firas i hela Svenskfinland den 6. november. Den har inte samma starka symbolkraft för dagens finlandssvenskar som den hade i början av seklet. Inte heller är Modersmålets sång eller den rödgula korsflaggan så starka symboler för finlandssvenskhet som de tidigare har varit men de står kvar idag i alla fall. (Kulturstafetten 1994, 20.)

Myterna och klichéerna om finlandssvenskarna sitter fast både hos finnarna och finlandssvenskarna själva. Svenskfinland kallas ofta "ankdammen", "det trånga rummet" eller "mumindalen". Det är ganska därför att ofta hör man sägas "alla känner alla" och att finlandssvenskarna har en stark känsla av gemenskap och de har egna grupper och föreningar. De har kallats "bättre folk" och alla har nog en någonslags bild av en "grankulladam" med pärlor. Den Österbottniska småbrukaren, minkfarmaren och tomatodlaren eller den åländska fiskaren har också egna minnesbilder hos andra. (Kulturstafetten 1994, 20.)

Svenskfinland kan sägs vara en liten värld som ibland känns som en alltför trång och irriterande ankdamm men som ofta upplevs som den trygga och intressanta Mumindalen. Mumindalen som metafor för Svenskfinland är långt ifrån ny. Det har pekats på likheter mellan Tove Janssons egen uppväxtmiljö och mumintrollens familjeliv. Muminfamiljen har drag som finlandssvenskar gärna upplever som karakteristiska för svenskspråkiga finländare. Det är fråga om en medelklassmiljö där familjemedlemmarna har ett liberalt, allmänt numant tankesätt. (Tandefelt 1995, 21.)

Tandefelt (1998, 59) fortsätter att det i Sverige inte är ovanligt att personen som talar svenska med den finlandssvenska intonationen sägs tala som Mumintrollet. Det beror på

att finlandssvenska skådespelare gestaltade samtliga roller i den TV inspelade programserien om Muminfamiljen.

Allardt (1997, 11-13) presenterar tre viktiga utgångspunkter för finlandssvenskhet.

1) "Svenska språket och den befolkning som talar svenska som hemspråk är en väsentlig del av både Finlands historia och det nuvarande finländska samhället."

2) "Den befolkning i Finland som har svenska som modersmål har Finland som fosterlandet."

3) "Tvåspråkigheten är allmän bland den svenskspråkiga befolkningen."

De här är nog sådana fakta som man inte kan förneka. Allardt (1997, 39) fortsätter att enligt undersökningar en klar majoritet av finländarna förhåller sig positivt till svenska språket och kulturen samt anser att det vore till skada om svenska språket och tvåspråkigheten försvann i Finland. Allt i allt kan man säga att tvåspråkigheten är till politisk och ekonomisk nytta för vårt land.

Till slut säger Allardt (1997, 42) att de största hoten mot finlandssvenskarna är i många avseenden orsakade av dem själva. De borde ha större mod att använda sitt eget språk. I Kulturstafetten (1994, 23) sägs det också att finlandssvenskarnas framtid beror på hur väl den finlandssvenska kulturgemenskapen överförs till nya generationen. Man måste ju komma ihåg att kultur inte enbart är språk.

9 SVENSKHET

Svenskarna har undersökt sig själva ganska noga: bl a ingen svensk äter julmiddag efter klockan nio på kvällen, 10 % av bilarna i Sverige är blåa, 20 % av svenskarna är rädda för mörker. 50 % tror på Gud, 99 % tvättar sig dagligen osv. (Hautamäki 1995, 129.)

Svenskarna är toleranta och de tar andra till hänsyn. De har också bra självkänsla (Hautamäki 1995, 127-128). Det är svårt att gräla med svenskarna som alltid vill undvika konflikter. Svenskarna festar gärna, men det betyder inte att supa ensam utan att roa sig med vänner. Och det är ofta ganska ljudligt – det har man märkt åtminstone på båtar mellan Finland och Sverige såsom på hotell i slalomcentra i Mellaneuropa. (Hautamäki 1995, 130-133.)

Men då man frågar svenskarna, vad som är svenskt och hör till svensk kultur, svarar de att det inte riktigt finns någon kultur. Svenskarna är sådana som människor brukar vara i allmänhet, säger de. I ett svenskt perspektiv anser man kultur något som är bundet till det förflutna. Och svenskarna vill ju vara moderna. (Laine-Sveiby 1987 a, 20-21.)

En snabb översikt över svensk kultur får man på Skansen i Stockholm. Där ser man svensk folkkultur, hör svensk folkmusik och kan köpa en dalahäst som souvenir. Det är nog visst svenskt men svensk kultur är också något annat än bara ett besök på Skansen. (Laine-Sveiby 1987 b, 11.)

Maten är förstås något som präglar Sverige. Även vi finnar känner till flera sorters sillrätter och anjovisburkar till Janssons frestelse. Och köttbullar och knäckebröd hör också till svensk matkultur. (Laine-Sveiby 1987 b, 21.)

Sverige är en liten nation i ett europeiskt perspektiv och Sverige hör ju till Europas mest glesbefolkade länder. Sverige består till närmare 80 % av skogar, fjällandskap, sjöar, älvar, myrar och vildmark. Naturens storhet och människans litenhet är förhållanden som ännu idag sätter sin prägel på den svenska nationalsjälen. (Britton 1999,1.)

Vad som utgör en stor och viktig del av kulturen är ju förstås folkfester, högtider och traditioner. Valborgsmässafton, kvällen före Valborgsdagen den första maj, är en högtid då svenskar firar vinterns uttåg och vårens inträde genom att samlas ute i naturen kring stora flammande bål. Körsånger hör också till firandet. Vid midsommartiden är Sverige som vackrast. Solen lyser dygnet runt. Majstången är väl den mest välbekanta symbolen för svensk midsommar. Kräftor är en svensk delikatess som älskas högre i Sverige än i något annat land. Den traditionella kräftfesten i augusti är ett slags sista farväl till

sommaren. Lucia är ett sicilianskt helgon som är nästan bortglömt utom i svensk kultur. Den svenska högtiden den 13 december har inget annat att göra med detta helgon än just namnet som på latin anspelar på ljus. Lucia är högtiden som lik en uppenbarelse lyser upp den svarta, mörka decembarnatten. Luciatåg med unga, sjungande flickor i fotsida vita linnen med levande ljus i håret och i händerna besöker skolor, sjukhus, ålderdomshem och arbetspaltser. Också julen bär i Sverige karaktären av ett varmt irrbloss som lyser upp den långa, mörka nordiska vintern. Den traditionella julmaten tillsammans med ljus och julklappar utgör julens kärna. Julbordet är kungen av de traditionella svenska smörgåsborden som i olika varianter serveras till de flesta av de svenska folkliga högtiderna. (Britton 1999, 8-9.)

Stockholm nämns ofta som en av världens vackraste städer. Det är byggt på 14 öar och holmar i sjön Mälarens utflöde i Östersjön. Stockholm har ett pittoreskt medeltida centrum, Gamla stan. Sverige är inget gammalt kulturland jämfört med de stora europeiska civilisationerna. Däremot har man i modern tid kunnat berömma sig av framgångar i att föra ut god kultur till de breda befolkningsgrupperna. Kungliga Dramatiska Teatern, Kungliga Operan och Moderna muséet i Stockholm kan kallas som "juveler i kronan". Också inom filmen och litteraturen har Sverige under 1900-talet skapat sig en särpräglad internationell profil. Inom musiken har Sverige en särskilt stolt tradition. Svenskarna är ett musicerande och musikkonsumerande folk. Utbudet av alla slags musik är stort över hela landet. Sverige är världens tredje största musikexportör efter USA och Storbritannien. (Britton 1999, 18-19.)

10 LÄROMEDEL

10.1 Läroböcker och undervisning

Läromedel har vanligen definierats som medel att förmedla information till eleven under undervisningsprocessen. Under de senaste tiderna har begreppet läromedel ändrat sig och nu är dess uppgift inte bara att förmedla information utan det är också för eleven ett slags

instrument att undersöka. Men i all fall är läromedlets uppgift att stöda de mål som har bestämts för undervisningen. (Koskenniemi – Komulainen 1983, 1.)

Läroböcker är passiva läromedel i undervisningen tills läraren och eleven använder dem. Undervisningens grundelement är kommunikation mellan läraren och eleven. Till undervisningen hör också andra saker än bara det som står i läroboken. Undervisningens syfte är att utveckla elevens personlighet och uppfostra barnet. (Koskenniemi – Komulainen 1983, 1, 7.)

Av tradition har läroboken varit det mest centrala läromedlet i undervisningen men läroboken uppträder alltmer sällan som den enda källan för läroplanen. Läroboken kompletteras av arbetsböcker, bredvidläsningslitteratur och lärarhandledningar. Fast läroboken bildar stammen i skolarbetet kan den inte betraktas som någon fristående del i själva undervisningen. Vid sidan av läroböcker ska man också använda andra hjälpmedel i undervisningen. (Hansén 1985, 25-26.)

Läroböckerna representerar vanligen ett bestämt kulturområde eller vetenskapsområde vilka ur fostringsynpunkt betraktas som viktiga. Vanligtvis är läroboken också avsedd för en bestämd skolform och för bestämda klasser och elevgrupper. Bland skolans läromedel spelar läroboken fortfarande en betydelsefull roll. I undervisningsprocessen utgör läroboken tillsammans med kompletterande material viktiga hjälpmedel i arbetet för att nå skolans mål. (Hansén 1985, 27.)

10.2. Det nordiska inslaget i läromedel i svenska

I Finland är svenska det språk som används som kommunikationsmedel i förbindelserna i Norden. Eftersom svenska för den finska befolkningsmajoriteten är ett främmande språk är det naturligt att det nordiska stoffet i svenskundervisningen inte kan vara på samma språkliga nivå som det är hos den svenskspråkliga befolkningen som läser svenska som modersmål. (Ruotsalainen 1981, 30.)

Undervisningen i svenska syftar till att hos eleverna väcka intresse för svenska och skapa en positiv attityd till de nordiska länderna och nordiskt samarbete. Eleverna kan bekanta sig även med norska och danska med hjälp av korta språkprov genom att lyssna och läsa texter. (Ruotsalainen 1981, 30.)

Ruotsalainen (1981, 31) fortsätter att trots att det nordiska inslaget har ökat i läroböcker i svenska i grundskolan kan man inte vara helt nöjd med den bild av grannländerna som läroböckerna ger. Anknypningen mellan språket och kulturområdet är oftast för svag. Däremot stöder en levande och mångsidig bild av Norden stöder elevernas motivation för språkstudier. Lärobokens innehåll borde ge svaret på frågan ”varför jag läser svenska”.

Maj-Britt Grönholm (1987) har forskat och gått igenom läroböckerna i svenska i de finska skolorna för att granska vilket nordiskt stoff som finns med. Hon håller med med Pirkko Ruotsalainen (1981) och tillägger att eleverna bör ge vissa grundfakta om Norden. Man får inte glömma bort minoriteterna eller de självstyrda områdena. Eleverna behöver inte heller några glansbilder av Norden. Läroboken ska inte vara någon resebroschyr om Norden. Fast man betonar den höga levnadsstandarden i Norden är det också viktigt att visa på svårigheter och nackdelar. Intetsägande texter i läroböcker är alldeles onödiga. Det är ju inte svårt att hitta intresseväckande faktakunskap om Norden. (Grönholm 1987, 14-15.)

På tal om attitydfostran tycker Grönholm (1987) att det inte alltid är korrekt att låta alla finska invandrare i Sverige längta hem eller vara på väg att flytta hem till Finland. Det är ju inte så hemskt att bo i Sverige. Däremot tycker hon att skönlitteratur – sånger, dikter, noveller – borde få mera plats i undervisningen. Men som i all undervisning ska det nordiska stoffet inte bestå av tillfälligt valda texter som endast uppfyller kravet på ett visst ordförråd utan man ska försöka ha en medveten linje och idé. (Grönholm 1987, 15-16.)

Enligt läroplanen ska svenskundervisningen informera de finskspråkiga eleverna om finlandssvenskarnas levnadsförhållanden och kultur och den finlandssvenska språkvarianten är då ett naturligt val. Det är ju den variant som talas i Finland. Det sägs också att finlandssvenskan är lättare att lära sig. Finlandssvenskan står ju närmare det finska ljudsystemet än rikssvenskan. Och man klarar sig utmärkt med finlandssvenskan vid nordiska sammanhang. Men å andra sidan är målsättningen för svenskundervisningen

att ha kontakter med Sverige och det övriga Norden. Därför ska eleverna ha möjligheter att få höra det rikssvenska uttalet. Förståelsen av den rikssvenska språkvarianten hjälper mycket i nordiska kontakter också med danskar och norrmän. (Ruotsalainen 1987, 25-26.)

En del av eleverna anser att rikssvenskan låter mera spännande än finlandssvenska som ofta anses vara lite trist och vardaglig. Rikssvenskan har också den fördelen att den inte är förknippad med så många fördomar och negativa inställningar som finlandssvenska tyvärr ofta har. Läroboksförfattarna gör oftast så att om en text behandlar förhållandena i Sverige bandas den på rikssvenska och språksituationerna i Finland på finlandssvenska. Man ska också försöka undvika alla sådana finlandismer i läroböcker som vållar missförstånd i Sverige. Skolstyrelsen försvarar den finlandssvenska linjen i undervisningen men anser det vara synnerligen viktigt att eleverna får lära sig att förstå rikssvenska. Skolstyrelsen har nog inget emot om läraren har finlandssvenskt eller rikssvenskt uttal. Det enda kravet är att läraren behärskar den uttalsvariant hon/han använder. En språkblandning har ofta icke önskvärda effekter på undervisningen. (Ruotsalainen 1987, 27-28.)

11 SYFTE, MATERIAL OCH METODER

11.1 Syfte

Syftet med det här arbetet är att redogöra för vilka nordiska inslag det finns i läroböcker i svenska som A2-språk på lågstadiet. Jag ska analysera läroböcker ur kulturens synvinkel. Jag uppfattar begreppet kultur mycket vidsträckt och i det här fallet räknar jag med allt som har något att göra med Norden och nordisk kultur. Det kan vara antingen musik och litteratur eller geografi och levnadsvanor i Norden. Det kan finnas i form av bilder, inforutor, texter, sånger osv. Jag vill hitta svaret på följande frågorna. Vad kan man lära sig om Norden och nordisk kultur när man läser svenska på lågstadiet? På vilket sätt kommer den nordiska kulturen fram i läroböckerna?

11.2 Material

Som forskningsmaterial ska jag använda lärobokserierna Spurt och Kompisar. Författarna till Spurt är Anne Ainoa, Nina Peltomäki, Jane Trygg-Kaipainen och Seija Westerholm. Spurt 1 har både textbok och studiebok och de är avsedda för femte klassen. Spurt 1 är tryckt år 1998. Spurt 2 har också både textbok och studiebok och de är avsedda för sjätte klassen. Spurt 2 är tryckt år 1999. Författarna till Kompisar 1 textbok är Irene Kristiansen och Sirkka Henéll. Därtill har Eivind Kristiansen varit med i författargruppen när det gäller övningsboken. Kompisar 1 är avsedd för femte klassen. Författarna till kompisar 2 textbok är Irene Kristiansen och Eivind Kristiansen samt arbetsgrupp Sonja Bulut, Pirjo Harjanne, Annemari Heino, Pauliina Mantsinen och Minna Nupponen. Kompisar 2 övningsbok är av Irene Kristiansen och Eivind Kristiansen samt arbetsgrupp Sirkku Heikari, Nina Johansson, Heidi Repo och Tanja Saario. Övningsboken består av två delar, 2A och 2B. Kompisar 2 är avsedd för sjätte klassen. Både Kompisar 1 och Kompisar 2 är tryckta år 1997.

Författarna till Spurt-serien berättar ganska kort om boken. Det står att man kan uppleva ett och annat spännande med de nya klasskamrater som uppträder i boken. Man lär sig svenska genom att göra och agera aktivt med hjälp av sånger och lekar. Man får dyka sig in i finlandssvensk kultur och målet är att tala svenska modigt. (Ainoa, Peltomäki, Trygg-Kaipainen & Westerholm 1998, 3, bakpärmen.)

Författarna till Kompisar-serien berättar däremot ganska omfattande om boken. Målet med Kompisar-serien är att man lär sig kommunicera på svenska både muntligt och skriftligt. Boken baserar sig mycket på elaboreringsövningar och tillämpningar av schemateorin. Vad man lär sig beror mycket på hur man övar sig i svenska. Först ska man lära sig texten med egna ord med hjälp av berättelse- eller diskussionscheman. Elaboreringen betyder att man kan tillämpa den text som står i boken, man kan göra egna satser, berättelser och diskussioner. Man kommer ihåg bäst det som man själv har gjort. Inläringen kräver elevens eget jobb, läraren ger bara råd och hjälper till. När man börjar med någon ny text ska man först översätta texten från svenska till finska. Efter det ska man lära sig texten med egna ord på svenska. Sedan ska man göra frågor på grundval av texten och lära sig ord. Man ska göra så mycket som möjligt mångsidiga, egna satser om texten och skriva

egna exempel om grammatiken som finns i texten. Till slut kan man diskutera och skriva berättelser enligt teman. (Kristiansen & Henéll 1997, 3.)

11.3 Metoder

Jag ska undersöka läroböckerna kvalitativt genom att använda innehållsanalysen. Jag tycker att den i det här fallet passar bäst. Jag ska beskriva läroböckernas innehåll ur kulturens och Nordens synvinkel så noga och grundligt som möjligt. Jag ska inte göra några statistiska tabeller eller räkna några frekvenser om förekomsten av de kulturella företeelserna i läroböckerna. Däremot ska jag beskriva dem så noga och grundligt som möjligt på det sätt som jag uppfattar dem. På grundval av mina egna uppfattningar gör jag tolkningarna av materialet.

11.3.1 Kvalitativ forskning

Ganska enkelt sagt betyder kvalitativ forskning att man beskriver forskningsmaterial och dess form. Med kvalitativ material menas, som mest förenklat, text och de kan vara t.ex. intervjuer, observationer, dagböcker, biografier eller brev och allt annat, ofta skriftligt, material. (Eskola & Suoranta 1996, 9-11.)

I kvalitativ undersökning kan man koncentrera sig på en ganska liten mängd av material och man kan analysera det mycket grundligt (Eskola & Suoranta 1996, 13). I kvalitativ undersökning ska man inte göra statistiska generaliseringar utan man försöker beskriva, förstå och ge en tolkning av den företeelse som man forskar i (Eskola & Suoranta 1996, 34).

11.3.2 Innehållsanalys

Innehållsanalysen är en metod med vilken man kan analysera dokument systematiskt. Den är ett sätt att ordna och beskriva det som man forskar. Man kan kalla den också

dokumentanalys. Man försöker beskriva företeelser i en sammanfattad och begreppslig form. Innehållsanalysen passar bra när man har ett ostrukturerat material liksom dagböcker, brev, tal, dialoger, rapporter, böcker, artiklar och annat skriftligt material. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 3-4.)

Man kan analysera både det som står klart i texten och det som ligger mellan raderna. Man ska läsa texten noga flera gånger och samtidigt kan man tänka efter vem som berättar, var det händer, när det händer, varför och vad som händer. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5.)

Grönfors (1985, 161) tillägger att man får djuphet i analysen när man också räknar med kontexten av företeelserna. Man kan även säga att innehållsanalysen ger "råvaror" till tänkandet som nog i och för sig händer genom forskarens försorg. Man får alltså inga färdiga svar ur texten om man inte fördjupar sig i texten och gör tolkningarna och beskriver dem sedan med egna ord.

11.3.3 Från teori till praktik

Jag började med att välja läroböckerna. Det var ganska lätt eftersom det inte finns så många olika läroböcker för A2-svenska på lågstadiet. Spurt-serien var bekant för mig redan från lärarpraktiken. Kompisar-serien valde jag bara av en slump. Spurt och Kompisar var också de enda bokserier som jag hittade i Jyväskylä.

Först bläddrade jag i alla böckerna för att få en översikt av dem. Jag märkte genast att Spurt och Kompisar -serierna var mycket olika från varandra. Spurt var mer traditionell lärobok, precis en sådan som jag hade väntat mig. I huvudrollerna var några klasskamrater och det hände ett och annat för dem. Kompisar såg lite krävande ut och elaboreringsövningar finns i varje stycke. I huvudrollerna var också några klasskamrater men också några djur liksom en hund, en katt, en uggle, en apa, en papegoja, en mus, en orm och en sköldpadda. Det tyckte jag var ganska konstigt. Ibland kände det som om jag hade läst en natur- och miljökunskapsbok. Därtill en bild av en orm på pärmen av Kompisar 1 var mycket ovanligt tyckte jag.

Sedan läste jag böckerna en annan gång. Nu markerade jag de sidor där det fanns något som handlade om nordisk kultur. Jag skrev också ner i ett häfte kontexten där det nordiska stoffet fanns. Jag tycker att på så sätt fick jag mera information, djuphet och tänkte noggrannare på vad det handlade om. Jag tänkte på det också både ur elevens och lärarens synvinkel - vad jag som elev kunde få veta om nordisk kultur och hur jag som lärare skulle undervisa i saken. Jag läste igenom både textböckerna och övningsböckerna och jämförde bokserierna med varandra.

Jag ska analysera textboken och studieboken samtidigt eftersom de kompletterar varandra. Jag börjar med Spurt 1 och fortsätter med Kompisar 1 och sedan ska jag jämföra dem sinsemellan. På samma sätt ska jag arbeta med Spurt 2 och Kompisar 2.

Jag försöker inte leta efter olika teman eller enheter i böckerna utan jag ska tolka vad varje bok innehåller och har att ge om Norden och nordisk kultur. Nu är det dags att läsa igenom böckerna för tredje gång.

11.3.4 Pålitlighet

Ett av de största problem i kvalitativa undersökningar är oftast att bevisa att undersökningen är pålitlig (Grönfors 1985, 173). Eskola och Suoranta (1996, 164) fortsätter att man i en kvalitativ undersökning inte kan skilja analys och pålitlighet från varandra så klart som i en kvantitativ undersökning. I en kvalitativ undersökning måste forskaren själv tänka efter sina lösningar och samtidigt ta ställning till både analys och pålitlighet. Grönfors (1985, 177) tillägger att forskaren själv är det viktigaste forskningsmedlet eftersom forskningsmaterialet och information som ges om det är subjektivt, forskaren undersöker och granskar materialet ur en subjektiv synvinkel.

Kanske det enda sättet att bevisa pålitlighet i en undersökning är att berätta allt som underlättar att utvärdera undersökningen. Pålitligheten baserar sig på det att forskaren beskriver detaljerat forskningsprocessen. Därför måste forskaren systematiskt förklara hur undersökningen pågick. Forskaren ska berätta hur han/hon har arbetat med materialet och van han/hon egentligen har gjort. (Grönfors 1985, 178-179.)

Jag tycker att den här undersökningen är pålitlig eftersom jag har förklarat allt mycket noga vad jag ska göra och hur jag ska arbeta med materialet. Min undersökning är förstås mycket subjektiv eftersom undersökningen innehåller bara mina egna uppfattningar hur det nordiska kulturstoffet gick fram just i de där två lärobokserierna Spurt och Kompisar. Jag har inte givit några vissa resultat som gäller var och när som helst och mina analyser kan inte generaliseras men jag håller med just med det vad jag har skrivit. Jag vill visa mina uppfattningar som jag fick då jag undersökte de där läroböckerna. Ur min synvinkel blev undersökningen en sådan här med sådana här analyser som jag har utarbetat.

12 SPURT 1

Textboken börjar med att presentera Svenskfinland. Ida ska flytta från Helsingfors till Malax och hon reser dit via Åbo, Björneborg, Kristinestad och Närpes. Det är otroligt litet vad man får veta om Svenskfinland. Bara några namn på kartan i textboken. (s. 7.) Det som är positivt är att man rör sig hela tiden i Svenskfinland, i en svenskspråkig miljö, och på så sätt kan man försöka leva sig in i finlandssvensk kultur. I studieboken finns det en längre lista med olika städer och kommuner med ett svenskt namn (s. 10). Som mellanmål finns det ganska ofta sånger i studieboken, t.ex. på sidan 24 "Bä, bä, vita lamm" av Alice Tegnér.

En liten aning om den finlandssvenska kulturen får man i stycket 7. I textboken (s. 18) står det nog bara att "Vi tänder en brasa och skjuter raketer sista veckoslutet i augusti." Det ger ingen bild eller förklaring av vad det egentligen handlar om. Någon fest kanske. Som tur är att det finns inforutor i studieboken. Inforutorna är ofta ganska trista men det finns många sådana i studieboken och de ger intressant information. Tyvärr är infotexten i studieboken (s. 53) mycket sammanfattad och jag undrar bara om eleverna märker informationen och läser den. I alla fall står det mera om festen som firas i slutet av augusti vid kusten i Österbotten. Då har man villa-avslutningsfesten som kallas också venedigfesten. Man tänder brasor och skjuter raketer. Det betyder att sommaren är förbi och hösten kommer. Vad jag vet och har hört om festen så har man en stor och berömd

fest i Karleby. Det är liksom en festival eller karneval. Konstigt att infotexten i boken är så intetsägande och ungefärdig.

I stycket 11 finns det två saker som jag nämner, Malaxlimpa och Stafettkarnevalen. Om Stafettkarnevalen har jag hört, men Malaxlimpa är helt obekant. Det skulle vara trevligt att få veta vad för slags bröd det är men boken ger inget svar. Jag tycker att det är helt onödigt att nämna alls Malaxlimpan om man inte får veta någonting om den. Man kan bara gissa att det är något bröd som man traditionellt bakar och äter i Malax. Om Stafettkarnevalen finns det en inforuta i studieboken (s. 66). Men var finns alla bilder? Jag tycker att det är mycket trist att bara läsa sådana här inforutor. Om jag vore en elev så skulle jag vilja få veta mera om en sådan händelse som riktas just till min åldersgrupp. Nu står det bara att Stafettkarnevalen ordnas årligen i slutet av maj i Helsingfors. Från nästan alla finlandssvenska grundskolor och gymnasier deltar eleverna i Stafettkarnevalen. Det skulle väl inte vara så svårt att få någon bild eller något annat konkret material om Stafettkarnevalen som nog är ett stort evenemang bland finlandssvenska elever.

Och så kommer julen. Julmaten är bekant med skinkan, kålrotslådan och risgrynsgröten för alla. Men det som speciellt hör till finlandssvenskarnas jul är ringlekar. I studieboken (s. 73) finns det några sånger och råd hur man dansar. Jag tycker att det skulle vara mycket trevligt att dansa ringlekar också i skolan. Det kan nog kännas lite barnsligt men åtminstone skulle det vara något konkret om finlandssvensk kultur.

I stycke 16 försöker man ge lite information om Tove Jansson. Men det blir nog bara ett försök. Det berättas ingenting om författaren själv utan eleverna ska förena Muminfigurernas finska och svenska namnen. Jag tycker att det i det här sammanhanget skulle berättas någonting om Tove Jansson också. Hon har påverkat så mycket finlandssvensk litteratur och hennes böcker finns översatta på många olika språk. Man kan säga, att hon var en världsberömd stjärna inom litteratur och Mumintrollet har blivit bekant för miljoner barn över hela världen. Men nu har läraren ansvaret och det beror på läraren själv vad eleverna får veta om Tove Jansson.

Däremot tycker jag att det är helt onödigt att ha sången "Den glider in" i studieboken (s. 106). Barnen som nu går i femte klass knappast kan komma ihåg låten och den är inte mer

aktuell. Det är nog roligt att det finns sånger och musik men man skulle välja bättre vilka låtar som tas med i boken.

Så får man veta lite om Stundars i Korsholm. Det är en museiby där det finns gamla hus och varor. Där kan man bekanta sig med gamla tiders traditioner i en naturlig och äkta omgivning. Jag tycker att det är fint att det finns riktiga foton från Stundars i textboken (s. 42-43).

Och så är det dags för klassresan till Helsingfors. Eleverna i boken ska besöka Helsingfors och nu får man veta om olika sevärdheter. Jag tycker att det är viktigt att eleverna kan lära sig de svenskspråkiga namnen på olika sevärdheter och ställen då de finns på båda språk. Förutom sevärdheter får man också veta om en finlandssvensk konstnärinna, Helene Schjerfbeck. I studieboken (s. 131) finns en seriebild om hennes liv och hur tavlan "Toipilas" uppkom upp. Jag tycker att seriebilden var intressant och den gav mycket information. Sådana borde det finnas flera.

Men plötsligt kommer det en inforuta i studieboken (s. 142) om islandshästar. I textboken i stycke 24 (s. 48) berättas det om en ridskola där barnen brukar rida men annars finns det inget samband med islandshästar. Jag fattar inte varför det står så grundligt information om islandshästar. Det finns ingen bild, bara text om deras livslängd, gångarter och mankhöjd. Jag tycker att det här inte passade in i temat om klassresan till Helsingfors. Klassresa-temat fortsätter nämligen i stycke 25 (s. 50-51) i textboken. Det finns i form av en klasstidning. FST och Sveaborg bara nämns men om Stafettkarnevalen finns det nu gott om material. Det finns foton och ritningar, resultatlistor och en artikel av en elev som har varit med i Stafettkarnevalen. Jag tycker att det här var bra. Det kändes äkta och var inte tillgjort.

Till slut får man lite information om Åland. Man kan läsa om en cykeltur på Åland i studieboken (s. 152). Jag tycker att det är bra att texten är ur en resebroschyr eftersom då får man en känsla att man riktigt har något nytta av svenska. Man kan klara sig med sin svenska, man kan läsa "riktiga" svenskspråkiga texter. En "riktig" text finns också på sidan 153 i studieboken. Det handlar om sommarenemang i Vasa. Jag tycker att de här riktiga texterna är mera intressanta och det känns fint när man märker att man riktigt kan svenska.

I slutet av textboken (s. 56-57) finns det ett extra stycke om Lucia. Jag tycker att det här skulle absolut behandlas i skolan eftersom Lucia-festen är en av de viktigaste i finlandssvensk och svensk kultur. Lucia-festen har blivit populär också bland finskspråkiga och i många skolor har man ett luciatåg. I textboken berättas det om lussekatter som är bullar, men vad för slags bullar, det vet jag inte och det sägs inte heller i texten. Det skulle också vara fint att ha mera information om Lucia-firandet, men det är nog lätt att skaffa.

Därtill finns det ett extra stycke (s. 59) om påsk i textboken. Annars är det helt likadant som jag är van vid men jag har nog inte hört om påskeldar. Är det kanske typiskt för finlandssvensk kultur? Det vet jag inte, men det skulle vara nyttigt att veta om olika traditioner.

13 KOMPISAR 1

Textboken börjar med att presentera en karta över Norden (s. 7). Där syns Finland, Sverige, Norge och Danmark, alla huvudstäderna och några större städer är också med. Tyvärr har Island inte tagits med, man glömmer så lätt att även Island hör till Norden. I studieboken (s. 5) finns det en övning där man ska sammansätta författare med rätta figurer. Efter det ska man berätta på finska vad man vet om de här författarna och om deras figurer. Författarna är Astrid Lindgren, Tove Jansson och Selma Lagerlöf. Jag tycker att det var en bra övning eftersom det krävde något annat också än att bara rita ett streck; elevernas egna erfarenheter fick huvudrollen.

I styckena 2 och 3 i textboken (s. 8-11) är kompisarna på en klassresa i Stockholm. I stycke 2 sägs det egentligen ingenting om Stockholm och om Skansen i stycke 3 får man inte heller veta någonting. Det finns bara två bilder, en framför Centralstationen och en framför någon kiosk på Skansen. Berättelsen är också mycket löjlig och de andra eleverna skrattar åt finnar som vill köpa Muminrollet och muminböcker och en liten Volvo leksaksbil.

Sedan blir boken ganska konstig och alla slags djur får huvudrollen i boken. Åtminstone jag är inte van vid ormar i en svensk bok.

Först i stycke 19 får man en liten bit av Stockholm igen. Det är fråga om att visa vägen. Det skulle vara bättre om det fanns en riktig, men en förenklad karta över Stockholm. Nu finns det bara några gatunamn i textboken (s. 53) och i studieboken (s. 151) finns det bara en ritad bild från Gamla Stan.

14 TANKAR OM SPURT 1 OCH KOMPISAR 1

Det syns mycket klart att böckerna är olika. Temat i Spurt 1 är Svenskfinland och finlandssvenskarna medan i Kompisar 1 är man på en klassresa i Sverige i Stockholm och man kan bekanta sig bland annat med några cirkusdjur.

Fast det nordiska kulturstoffet fanns här och där liksom skärvor i Spurt 1, fanns det ändå ganska mycket. Det beror mycket på lärarens intresse vad för slags kulturpaket eleverna får. I Spurt 1 finns det goda grunder till kulturkunskap om läraren tar med också något extra till lektioner. Man måste vara medvetet om att undervisa också i kultur, inte bara i språk.

I Kompisar 1 fanns det knappast någonting om kultur. Om jag som lärare borde undervisa med att använda Kompisar 1, skulle jag inte ens hitta på, hur jag skulle ta kultur med kultur.

Det är en annan sak med vilken bok man lär sig bäst. Jag tror att båda böckerna är mycket bra och passar för eleverna. Kompisar 1 verkar nog vara lite mer krävande och på så sätt svårare för eleverna. Men när man lär sig att studera med Kompisar 1 då får man säkert goda resultat och man kan själv använda språket flytande.

Det är nog sant att det inte kan finnas så mycket om nordisk kultur i femte klassens böcker då man just har börjat läsa svenska. Språkkunskaper är ännu inte så utvecklade under det första läsåret i A2-språket. Men i alla fall tycker jag att Spurt 1 ger en bra början till svenska kulturstudier, medan Kompisar 1 verkade följa helt olika linjer.

15 SPURT 2

I Spurt 2 rör man sig i Sverige. Temana är ett samnordiskt läger på Gotland och en resa till Stockholm och Mora. På grund av det här kan man vänta sig att boken handlar om nordisk kultur ganska mångsidigt.

15.1 Ett samnordiskt läger på Gotland

I början av studieboken finns en repetitionsdel. Det är trevligt att det inte bara är mekaniska övningar utan man kan lära sig också genom att lyssna på musik. Sommaren är kort av Tomas Ledin (s. 11) är bra att börja med. Det passar på temat efter sommarlovet och låten är känd och lätt att sjunga med. På sidan 16 finns det en inforuta om Gotland i studieboken. Jag tycker att det är bra att få veta fakta om Gotland redan i början av boken eftersom det på så sätt är lättare att leva sig in i händelserna i boken.

Och eftersom temat i boken är ett samnordiskt läger är det naturligt att man blir bekanta sig med Norden och de nordiska språken. Först blir man medveten om skillnaderna mellan finlandssvenska och rikssvenska i stycke 2 i studieboken (s. 22). I samma stycket får man också fakta om Norden. I textboken (s. 10) finns det kartorna, flaggorna, huvudstäderna, invånarantalen, nationaldagarna och de högsta fjällerna i de nordiska länderna. I studieboken (s. 25-29) finns det gott om övningar som handlar om Norden. Först ska man förena ett visst namn eller ett ställe med ett visst land. Det är lite onödigt att det finns en inforuta till i studieboken som man måste fylla i på basis av det fakta som finns i textboken. Jag tycker att man lär sig ingenting om man bara ska kopiera information från en bok till en annan. Jag tycker också att det är ganska barnsligt att färglägga flaggorna i studieboken då man

kan se dem i textboken också. Det är ingen idé att bara kopiera, men visst kan det vara roligt om man inte har något annat att göra. Men däremot är en frågesport om Norden ganska bra att ha med i boken. Åtminstone enligt mina egna erfarenheter tycker eleverna om att tävla och spela. Med hjälp av frågesporten kan man lätt kolla vad eleverna har lärt sig om Norden. Och sist finns det en sång om Norden. "Dra mej på en liten vagn" av Peik Stenberg och Pasi Hiihtola berättar om alla de mest kända sakerna som är typiska och kännetecknande för varje land.

Efter det är det dags att presentera ungdomar från alla nordiska länder. I stycke tre i textbok (s. 11) berättar ungdomarna om sig själva på sitt eget modersmål. Jag tycker att det är fint och nyttigt att texterna är skrivna också på danska, norska och isländska, eftersom då märker eleverna att de förstår också andra nordiska språk med hjälp av sina svenska språkkunskaper. I studieboken (s. 31) finns varje lands nationalsång för att lyssna på och sjunga med. Men i alla fall är det nog så att riktiga kontakter med andra ungdomar ger mest. På sidan 36 i studieboken finns några brevväxelannonser. I det här fallet bör man bara läsa igenom dem och svara på några frågor i studieboken och efter det ska man skriva sin egen annons. Men det skulle vara mycket fint om eleverna på riktigt vågade skaffa någon brevvän från Norden eller hela klasen började brevväxla med någon annan klass på en vänort i Sverige. Det kunde hända lätt genom att skicka e-post. På sidan 112 i studieboken finns det en www-sida som man kan börja med att hitta adresser till skolor i Sverige: <http://www.sunet.se/skolnet/wwwlista.html>

Då man är på Gotland måste man absolut besöka Pippi Långstrumps Villa Villekulla. I stycke 4 besöker man Pippis hus och får veta mera om den älskade barnboks författaren, Astrid Lindgren, och hennes böcker och figurer. I studiebok (s. 40) kan man också läsa hur Pippi Långstrump uppkom. Man kan vara ganska säker och säga att alla barn har läst åtminstone en bok av Astrid Lindgren. Jag tycker att det skulle vara mycket roligt att titta på någon film på lektionen. Astrid Lindgren var en mångsidig författare och hennes böcker passar för alla, inte bara för barn. I textboken (s. 14-15) kan man läsa om Junibacken som ligger på Djurgården i Stockholm. Där kan man möta alla kända Astrid Lindgren-figurer. Jag tycker att texten är bra. Den är informativ, intressant och det finns riktiga foton från Junibacken, men texten är inte liksom från någon turistbroschyr.

I Visby på Gotland finns det många gamla kyrkoruiner och man kan till och med se runstenar från vikingatiden och läsa runinskrifter. Textboken ger inte mycket om det här temat fast styckena 5, 6 och 7 handlar just om vikingar. Texterna är löjliga och intetsägande. Stycke 6 (s. 19) handlar om en tokig mardröm om vikingarna. Den borde kanske vara humoristisk men jag tycker att den inte lyckas roa någon. Stycke 7 (s. 20) handlar om Medeltidsveckan som ordnas i Visby men den stannar i skuggan då eleverna i berättelsen börjar bråka om att ordna en egen medeltidsfest. Studieboken lyckas lite bättre med temat, tycker jag. Först får man veta om de gamla gudarna från vikingatiden som har givit namn på veckodagarna (s. 47) Sedan kan man läsa vad olika namn betyder ursprungligen (s. 48). Det skulle vara intressant att i klassen ta reda på vad elevernas namn betyder och om de härstammar från vikingatiden. Man kan också försöka skriva sitt eget namn med runor och läsa mera om runskrift (s. 49). Till slut får man veta mera om Visby, stadens historia och om medeltidsveckan (s. 57). Jag tycker att vikinga-temat kunde lätt integreras med andra ämnen i skolan. T.ex. är historia och teckning lätta, och jag tror att också intressanta och roliga, att integrera med svenska och vikingatema.

15.2 I Stockholm

Efter lägret är det dags att resa till Stockholm. Man kan lämna Gotland bakom sig genom att lyssna på "Förlist" av Nordman (s. 72) i studiebok. Jag tycker att det är bra att det finns också pop-musik i läroboken och inte bara barnsånger eller några undervisande grammatiksånger, eftersom 12-åringarna lyssnar på pop-musik.

Innan man är framme i Stockholm lönar det sig att skaffa en karta över Stockholm. En bra karta finns i studieboken (s. 73) och man kan läsa om olika sevärdheter och få information om Stockholmskortet (s. 73-74). Jag tycker att de där sidorna är mycket lyckade. Man får mycket information och lär sig de svenskspråkiga namnen på olika sevärdheter. Kartan är svartvit och ritad men riktig i alla fall. Information om sevärdheterna är sakliga och liknar inte några turistbroschyrer. Texten om Stockholmskortet verkar vara genuin, alltså den är inte skriven bara just för denna bok. Jag tycker att man riktigt kan ha något nytta av de här två sidorna om man planerar en resa till Stockholm.

Så är man framme i Stockholm. I textboken (s. 26-27) finns det gott om fotona från Stockholm och bilderna är inte bara för att fylla sidorna utan de verkligen understöder texten och hjälper till att skapa en trevlig stämning. Med hjälp av texten och bilderna blir man bekanta med Gamla Stan, Kungliga Slottet, Historiska museet, Vasaskeppet, Gröna Lund, Globen och Skansen. I studieboken (s. 78-79) finns ett trevligt spel om Stockholm. Brädet är en karta över Stockholm och man går runt i staden och besöker olika ställen, som man måste veta lite fakta om. Så spelet är inte bara för skoj utan man kan kolla vad man har lärt sig om Stockholm. Efter spelet får man veta om Vasaskeppet (s. 80). Man kan läsa om Vasaskeppets historia och svara på några frågor. Jag tycker att berättelsen är spännande och medryckande. Det skulle vara trevligt att i till och med integrera det här temat med teckning och göra en seriebild om händelserna.

Kungafamiljen är en stark symbol för Sverige. I studieboken (s. 88-89) finns det bilder av kungafamiljen och av tidigare regenter. Jag tror att det skulle vara intressant att läsa de senaste skvallren om kungafamiljen i någon svensk tidning eller något svenskt magasin. Det finns säkert mycket, speciellt om Victoria och Madeleine.

Sedan på sidan 91 i studieboken finns det en bild av en tavla av Carl Larsson. Man borde skriva i häftet om tavlan men jag tycker att den där övningen inte är så lyckad. Jag tycker att man borde veta mera om Carl Larsson och hans verk. Det är ingen idé att skriva om någon tavla om man inte ens vet riktigt vem Carl Larsson var och vad han har gjort. Bilden borde också vara en färgbild och inte en svartvit bild. Jag tycker att det skulle vara bättre att skaffa några kort eller postrar om Larssons verk och på så sätt bekanta sig med hans verk som är som ur en sagobok.

Så besöker man också Långholmen som är en gammal fängelseö i Stockholm. På ön finns också Bellman-museet och Cafe Bellman. I studieboken (s. 99) kan man läsa mera om Långholmen där det nu finns ett fängelsemuseum och ett hotell. Om Bellman (s. 100) finns det ganska lite information. Fast han var så populär och bekant i Sverige sägs det bara att Carl Mikael Bellman har skrivit sången Gubben Noak. Det skulle säkert vara intressant att veta mera om honom och lyssna på också andra visor av Bellman.

I extrastycke 2 kan man läsa om Stockholms blodbad år 1520. I textboken (s. 38-39) finns en seriebild om händelserna då över åttio människor dog. I studieboken (s. 119) finns en inforuta om Kristian II som var Danmarks kung och han kröntes också till Sveriges kung den 4 januari 1520. Festen blev ändå ett blodbad eftersom kungen lät döda sina gäster, över åttio adelsmän. Det skulle vara intressant att läsa vad det sägs om händelserna i historieböcker och få en mera omfattande uppfattning om berättelsen.

Man får också ett kort från Kolmården. Berättelsen i textboken säger knappast någonting om djurparken men i studieboken (s. 123) finns en bra inforuta om Kolmårdens djur- och naturpark. Jag tror att det skulle vara roligt att pyssla en egen Kolmårdens djurpark, liksom en collagetavla, och hänga den på väggen.

I Stockholm måste man absolut besöka Historiska museet. I textboken (s. 42-43) finns en karta över Stockholm där man kan se vägen till Historiska muséet och berättelsen är mycket intressant. Man får veta om Guldrummet och dess värdefulla smycken. I studieboken (s. 131) kan man läsa basfakta om muséet där det finns fyndigheter ända från stenåldern till slutet av medeltiden. Guldrummet har blivit ett av de största turistföremålen i Stockholm. Där finns det värdefulla föremål från år 1500 f.Kr. till år 1500 e.Kr., sammanlagt över 50 kg guld och 250 kg silver mest från vikingatiden.

15.3 Välkommen till Mora

Så kommer man till Mora. I stycke 21 i textboken (s. 50-51) får man en bra översikt av vad Mora kan erbjuda. Mora ligger i Dalarna nästan mitt i Sverige. Där finns det stora skogar och sjöarna Siljan och Orsa. Dalahästarna som tillverkas i Nusnäs har blivit symbol för Mora, Dalarna och hela Sverige. En berömd konstnär, Anders Zorn, kommer också från Mora. Man får också veta att Vasaloppet från Sälen till Mora är världens största skidtävling och att det i Mora också finns Tomteland med tomtar, tomteskolan och tomteskogen. Texten är liksom ur en turistbroschyr men den ger ganska mycket information med bilderna. Man kan även välja sin favorit bland de bilder och texter som finns i boken och söka mera information om den och berätta om den till hela klassen. Man kan göra det ensam eller i små grupper. I studieboken (s. 154) finns mera information om

dalhästar, hur de blev till och därtill får man veta mera om Anders Zorn som respekteras som mästare med färger och ljus. Till slut kan eleverna göra en egen frågesport om Mora. Texten ger säkert mycket att fråga och enligt mina erfarenheter tycker eleverna om alla slags tävlingar, och samtidigt lär de sig ganska mycket. Det viktigaste är ju att själv producera språk.

På tal om Mora kan man gå tillbaka i tiden och läsa mera vad som hände efter Stockholms blodbad år 1520. I studieboken (s. 155) finns en berättelse hur Gustav Vasa blev befälhavare bland bönder år 1521 och började kriget mot danskarna och så blev Gustav Vasa Sveriges kung år 1523. I textboken finns en rolig seriebild om händelserna och man får också veta att Vasaloppet härstammar från den tiden.

I stycket 22 talar man om att åka slalom. Sälen, liksom många andra ställen, är mycket populärt bland skidturister. I textboken (s. 54) nämner man bara Sälen och Hemavan men det skulle vara fint om eleverna fick berätta sina egna reseminnen från fjällen i Sverige. Eller man kunde planera en resa t.ex. till Åre och söka information i internet.

15.4 Festdagar året runt

Nu har barnens resa i Sverige tagit slut. Det sista stycket i boken handlar om festdagar året runt. I textboken (s. 63) finns en kalender och i studieboken (s. 181-186) kan man läsa om varje festdag. Man börjar med Kräftskiva i augusti. Då firar man och äter kräftor med vänner och säger adjö till sommaren. Så kommer Surströmmingskalas. I norra delen av Sverige äter man surströmmingar medan man i södra delen av Sverige äter nejönögon. Man äter surströmmingar med potatis, lök och tunnbröd.

Den 11 november har man Mårtensgås. Då äter man gåsstek med svartsoppa och spettkaka som är ganska obekanta för oss finländare. Den 10 december är Nobeldagen. Nobel-priset delas ut i konserthuset och man firar i Stockholms stadshus. Det är redan en tradition att titta på firandet i TV. Den 13 december har man Luciadagen. Luciadagen firas överallt i Sverige och även här i Finland. Julafton och nyårsafton firas nästan likadant både i Sverige

och i Finland. Fastlagstisdag är också en traditionell festdag i Sverige då man äter semlor, alltså bullar med mandelmassa och vispgrädde.

På påsken målar och äter man ägg. För länge sedan var man rädda för häxor och de skrämdes med eldar. Även idag tänder man påskeldar i Väst-Sverige och man kan till och med skjuta smällare. Det är också populärt att åka till fjällen för att åka slalom. Den 1 april får man lura andra. "April, april, din dumma sill, jag kan lura dig vart jag vill." Och så kan våren komma. Den 30 april har man valborgsmässoafton då man sjunger vårvisor. På några ställen i Sverige tänder man stora majbål. Den 1 maj är arbetarnas fest. Fast idag är det också studenternas, barnens och allas fest. Man måste märka till att i Sverige säger man "Trevlig Första maj" men i Finland säger finlandssvenskarna "Glada Vappen".

Den 6 juni är Svenska flaggans dag och Sveriges nationaldag. Sverige var länge ett land som saknade en officiell nationaldag. Sverige fick sin nationaldag först år 1983. Dagen härstammar från år 1523 då Gustav Vasa kröntes till Sveriges kung. På midsommar ställer man gröna kvistar här och där man gör blomsterkransar. Man pryder majstången med blommor och löv och man dansar runt kring den.

Jag tycker att det var bra att ha en kalender med alla festdagar i boken. Den gav en bra översikt av vad som händer i Sverige året runt. Då märker man samtidigt att Finland och Sverige har mycket gemensamt och likadant.

16 KOMPISAR 2

I början av boken bekantar man sig med de nordiska länderna. I textboken (s. 10-11) finns en karta över Norden med flaggorna och de största städerna. Några ungdomar från de olika länderna presenterar sig själva men tyvärr är texten skriven bara på svenska. Eleverna kan alltså inte lyssna på hur danska, norska eller isländska låter eller ser ut, hur svenska skiljer sig från de andra nordiska språken och hur mycket alla de nordiska språken har gemensamma drag. I studieboken (s. 4) finns också en karta där man ska skriva namn på olika städer, men kartan finns bara över Finland, Sverige, Norge och Danmark, inte över

Island och Färöarna för att inte tala om Grönland som också hör till Danmark som självstyreområde.

Jag började undra lite då det fanns brevväxelannonser i textboken (s. 12-17) om boken verkligen är riktad till lågstadiet eftersom ungdomarna i annonserna var 13- och 14-åriga. Jag tycker att det skulle ha varit bättre om de hade varit 12-åriga, liksom de elever själva som studerar svenska på lågstadiet.

Så finns det lite musik. Åtminstone en bild av Roxette i textboken (s. 22). I texten står det bara att Per Gessle spelar gitarr och Marie Fredriksson sjunger. Det var allt om Roxette. Det skulle vara bättre om eleverna struntade i boken och sökte information om svenska artister och banden i internet eller i svenska ungdomstidningar. Om textboken ger så lite som i det här fallet är det vettigare att använda annat material. Och som plötsligt mitt i alla elgitarrer och trummor finns det en barnsång "Känner du Lotta min vän" i textboken (s. 26). Jag tycker att det inte alls passar till temat som handlar om rock- och popmusik.

Efter musik kommer sport. Nu gäller det fotboll. Det är en juniorlandskamp mellan Sverige och Norge. I textboken (s. 48) pratar pojkarna om olika lag. De nämner bl.a. Djurgården, IFK Göteborg och Rosenborg från Trondheim i Norge. Jag tror att det säkert skulle vara intressant att få veta mera om olika lag och presentera den till andra elever i klassen. Åtminstone pojkarna är ofta intresserade av fotboll. Stycke 10 i textboken (s. 50) berättar om matschen ur Norges synvinkel och på sidorna 52-53 berättas det ur Sveriges synvinkel. Matschen är slut. Sverige vann Norge tre-två. Hurra! Mitt i fotbollstemat i studieboken (s. 65) finns det några ordspråk. Jag fattar inte vad de har att göra med fotboll men jag tycker nog att de är viktiga att lära sig. Det är ju intressant att få veta vilka svenska ordspråk som motsvarar finska ordspråk och tvärtom. Man fattar att man inte kan översätta ordagrant men i alla fall är betydelsen densamma. Men sedan tillbaka till sporttemat. På sidan 76 i studieboken finns en bra övning där man ska intervjua en svensk idrottare. Det är bra att man får leva sig in i en roll som intervjuare och idrottare och producera själv språk. Det är alltid bättre att göra själv något än göra bara färdiga, mekaniska övningar i boken.

Så talar man om filmer. I textboken (s. 73) finns det bilder av de bekanta och klassiska figurerna inom det svenska filmindustriet. Ronja Rövardotter, Emil i Lönneberga och Pippi Långstrump hör åtminstone till mina favoriter. Jag tror nog att det skulle vara intressant att få veta lite mera om svenska filmer. Boken är ganska fattig på denna punkt. Det skulle vara trevligt att titta på någon svensk film i skolan och behandla filmerna mera än bara se på några bilder i boken och läsa en tillgjord diskussion mellan två pojkar som ska gå på bio.

Till sist kommer man till Göteborg. Stycke 18 i textboken (s. 94-97) ger mycket information om Sveriges näst största stad. Det finns en karta över Göteborg och foton från hamnen och centrum. Man får också veta vad som fascinerar turister i Göteborg. Man måste absolut besöka Sveriges största nöjespark i Liseberg. Det finns verkligen mycket att se och göra i Göteborg. Man får genast en känsla att man absolut måste åka dit. Jag tycker att de där sidorna i textboken är de mest lyckade. Man får mycket information och med hjälp av stycke 18 skulle det vara lätt att börja planera en resa till Göteborg. Studieboken 2B (s. 45) ger däremot ingenting. Det finns bara en ritad bild där det står "Välkommen till Göteborg". Meningen är att berätta om staden men jag tycker att den där bilden inte stimulerar någon.

17 TANKAR OM SPURT 2 OCH KOMPISAR 2

Jag märkte redan tidigare att Spurt och Kompisar är mycket olika bokserier och nu har jag blivit ännu mera övertygad om det. I Spurt 2 fanns det hela tiden någonting som handlade också om kultur och jag tycker att det var bra ihopbundet med texter och övningar. Jag tror att varje elev hittar sitt eget kulturintresse i Spurt 2 av vilket man kan bli intresserad så att man vill veta mera om det.

Jag tycker att Kompisar 2 var lite bättre än Kompisar 1 när det gäller kultur. I Kompisar 2 fanns det nog olika teman som var lätta att skilja från varandra. Man kunde hitta åtminstone teman som Norden, musik, idrott, film och turism. Men det kräver nog ganska mycket av läraren som använder Kompisar 2 i undervisningen för att det nordiska

kulturstoffet inte skall bli för ytligt. Själva boken är ju ganska fattig och ytlig då det gäller kultur.

Då jag jämför Spurt 2 med Kompisar 2 märker jag att Spurt 2 sätter sig mera in i nordisk kultur än Kompisar 2. Spurt 2 är även ganska noggrann i några fall, kan jag säga. Meningen i Kompisar 2 är att få elever att själva producera språk och syssla med det. Jag tror att det är just därför det finns så mycket elaboreringsövningar och diskussionsmodeller i boken och Kompisar 2 baserar sig kanske just på det att eleven själv gör och på så sätt lär sig. Spurt 2 är mera traditionell, kan jag säga. Den är just en sådan bok som man är van vid. Meningen i Spurt 2 är kanske att boken lär eleven och är en trygg och pålitlig bok att använda, både för elever och lärare.

Det skulle vara svårt att välja vilken bokserie jag skulle använda som lärare. Idealfallet skulle ju vara att ta lite av båda bokserierna. Men då det inte finns en kombinerad bok liksom Spurt-Kompisar måste man nöja sig att välja antingen den ena eller den andra av de här böckerna.

18 SAMMANFATTNING

Det klart att språk och kultur hör ihop. I språkundervisning ska man undervisa inte bara i språkets grammatik utan också i kommunikationsvanor och landets kultur. Lärarens roll är mycket viktig. Läraren ska förmedla den information som står i läroböcker till eleverna på ett levande, ivrigt och motiverande sätt.

Det är viktigt att eleverna förstår hur värdefull nordisk kultur är. Svenska är ett naturligt skolämne att få kunskaper i nordisk kultur. Norden är ett unikt område där lever ett unikt folk. Genom att känna främmande kulturer kan man förbättra kontakter med andra människor och också minska stereotyper.

Det beror mycket på lärarens intresse och lärobokens innehåll hur mycket eleverna får veta om nordisk kultur. Det räcker inte att den bara står i läroplanen att eleverna ska bekanta sig med nordisk kultur utan man måste arbeta riktigt för att nå det mål.

Jag tycker att det var mycket intressant att undersöka läroböcker som används på lågstadiet i A2-svenska. Jag märkte klart hur olika lärobokserierna kan vara. Spurt och Kompisar skilde sig otroligt mycket från varandra. Spurt inriktade sig mera på kulturstudier än Kompisar, men det betyder inte att man inte kunde undervisa i kultur med hjälp av Kompisar, läraren måste bara arbeta hårdare och mera medvetet med kultur.

Då jag undersökte böckerna fick jag många idéer hur jag som lärare kunde beakta nordisk kultur i undervisningen. Nu tror jag att jag kan bättre planera hur jag lär kultur vid sidan av språket eftersom jag har fördjupat mig i ämnet. Jag började undra hur det kulturella stoffet har tagits med i lärarhandledningar. Det skulle vara intressant att ta reda på vad det finns i dem och hur det kulturella stoffet i lärarens bok skiljer sig från elevernas böcker, eller om det finns skillnader. Jag är säker på att jag har blivit mer kritisk mot läroböcker men samtidigt mer intresserad av dem.

Jag tror att det kulturella stoffet kommer att öka i läroböckerna oberoende av språket. Det är viktigt att man känner och behärskar främmande kulturvanor i den här flerkulturella världen.

LITTERATUR

Primärlitteratur

Ainoa, Anne & Peltomäki, Nina & Trygg-Kaipiainen, Jane & Westerholm, Seija 1998. Spurt 1. Studiebok. Helsinki: Oy Edita Ab.

Ainoa, Anne & Peltomäki, Nina & Trygg-Kaipiainen, Jane & Westerholm, Seija 1998. Spurt 1. Textbok. Helsinki: Oy Edita Ab.

Ainoa, Anne & Peltomäki, Nina & Trygg-Kaipiainen, Jane & Westerholm, Seija 1999. Spurt 2. Studiebok. Helsinki: Oy Edita Ab.

Ainoa, Anne & Peltomäki, Nina & Trygg-Kaipiainen, Jane & Westerholm, Seija 1999. Spurt 2. Textbok. Helsinki: Oy Edita Ab.

Kristiansen, Irene & Henéll, Sirkka 1997. Kompisar 1. Textbok. Porvoo: WSOY.

Kristiansen, Irene & Henéll, Sirkka & Kristiansen, Eivind 1997. Kompisar 1. Övningar. Porvoo: WSOY.

Kristiansen, Irene & Kristiansen, Eivind 1997. Kompisar 2. Textbok. Porvoo: WSOY.

Kristiansen, Irene & Kristiansen, Eivind 1997. Kompisar 2. Övningar 2A. Porvoo: WSOY.

Kristiansen, Irene & Kristiansen, Eivind 1997. Kompisar 2. Övningar 2B. Porvoo: WSOY.

Sekundärlitteratur

Ahlman, Erik 1992. Kulttuurien perustekijöitä. Uusintapainos. (Alkuperäinen vuodelta 1939) Jyväskylä: Gummerus.

Allahwerdi, Helena 1994. (red.) Ihminen kulttuurinsa kuvana. Kasvatuksen keinoin kestävään kehitykseen 2. Helsinki: Suomen YK-liitto.

Allardt, Erik 1991. Den nordiska identitetens sociologi. I verket En okänd själ. – På jakt efter det nordiska. En antologi utgiven av Nordiska rådet, 33-46.

Allardt, Erik 1997. Tvåspråkigheten, finnarnas attityder samt svenskans och finlandssvenskarnas framtid i Finland. I verket Vårt land, vårt språk. Kahden kielen kansa. Ett attitydundersökning om det svenska i Finland. Finlandssvensk rapport nr 35. Helsingfors: Svenska Finlands folkting, 10-75.

Britton, Claes 1999. Sverige och svenskarna. Stockholm: Svenska institutet

Elo, Kaarina 1990. Kulturmöte i min språkundervisning. I verket Trettondagsseminarium. ”Kulturkompetens – en nyckel till 90-talets svenskundervisning”. Helsingfors: Valtion painatuskeskus, 41-44.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Lapin yliopisto. Rovaniemi.

Finnbogadottir, Vigdis 1991. Hils gamle Norden. I verket En okänd själ. – På jakt efter det nordiska. En antologi utgiven av Nordiska rådet, 95-106.

Grönholm, Maj-Britt 1987. Vilken bild av Norden får finska elever via läroböckerna i svenska som främmande språk? I verket Läromedel i svenska i Finland. Seminarierapport nr 22. Nordiska språk- och informantionscentret. Helsingfors, 14-16.

Grönfors, Martti 1985. Kvalitatiiviset kenttätöyömenetelmät. 2. painos. Juva: WSOY.

Hansén, Erik 1985. Läroböcker och identitet. Det finlandssvenska inslaget i våra läromedel. Finlandssvensk rapport Nr 7. Utgiven av Svenska Finlands folkting. Helsingfors.

Hautamäki, Jaakko 1995. Hyvinvointivaltio murroksessa. I verket Ruotsi – tuntematon naapurimme. Helsinki: Painatuskeskus Oy, 75-140.

Herlitz, Gillis 1989. Kulturgrammatik. Upplaga 1:3. Kristianstad.

Jyväskylän normaalikoulun opetussuunnitelma 1994. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.

Kaikkonen, Pauli 1988. Kulttuurin- ja maantuntemus vieraan kielen kouluoppimisen tavoitteena. I verket Viljo Kohonen ja Jorma Lehtovaara (red.) Näkökulmia kokonaisvaltaiseen oppimiseen 2. Peruskoulun kielten opetuksen kehittämiskysymyksiä.

Kaikkonen, Pauli 1994. Kulttuuri ja vieraan kielen oppiminen. Juva: WSOY.

Kaikkonen, Pauli & Kohonen, Viljo 1998. Kokemuksellisen kielenopetuksen jäljillä. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja A 14/1998. Tampere: Jäljennepalvelu.

Kalo, Arna 1990. Kulturer möts i svenskundervisning. I verket Trettondagsseminarium. ”Kulturkompetens – en nyckel till 90-talets svenskundervisning”. Helsingfors: Valtion painatuskeskus, 35-40.

Karlsson, Svenolof 1991. Den okända nordbon. I verket En okänd själ. – På jakt efter det nordiska. En antologi utgiven av Nordiska rådet, 9-16.

Kieliavain Pohjoismaihin. 2000. Pohjoismaiden neuvosto. Nifin, Pohjoismaiden Suomen instituutti. Helsinki: Oy Edita Ab.

Koskenniemi, Matti – Komulainen, Erkki 1983. Oppimateriaali ja opetustapahtuma. Kokeilu- ja tutkimustoimisto. Tutkimus-selosteita No 45. Helsinki: Kouluhallitus.

Kulttuureja ja käyttäytymistä 1993. – 90 maata suomalaissilmin. 2. uusittu painos. FINTRA –julkaisu nro 77.

Kulturstafetten 1994. – Tio skärmar finlandssvenskhet. Helsingfors: Svenska kulturfonden.

Kyngäs, Helvi - Vanhanen, Liisa 1999. Sisällön analyysi. Hoitotiede vol. 11, no 1/-99. Oulun yliopisto, 3-12.

Laine-Sveiby, Kati 1987 a. Kansallinen kulttuuri strategiana. Suomi ja Ruotsi – eroja ja yhtäläisyyksiä. EVAn raportti.

Laine-Sveiby, Kati 1987 b. Svenskhet som strategi. Stockholm: Bonniers Grafiska Industrier AB.

Lehtonen, Jaakko 1990. Kultur, språk och kommunikation. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen oppimateriaaleja 5/1990. Jyväskylä.

Lehtonen, Jaakko 2000. Viestintä- ja kulttuurieroista. I verket Kieliavain Pohjoismaihin. Pohjoismaiden neuvosto. Nifin, Pohjoismaiden Suomen instituutti, Helsinki: Oy Edita Ab, 9-11.

Nikko, Tuija 1995. Interkulturell förståelse i Mittnorden. Projektrapport I. Korkeakoulujen kielikeskuksen tutkimuksia N:o 2. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Nordisk kraft 1994. En samproduktion mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1994. Opetushallitus. Helsinki: Painatuskeskus.

Reuter, Mikael 2000. Miksi ei englanniksi? I verket Kieliavain Pohjoismaihin. Pohjoismaiden neuvosto. Nifin, Pohjoismaiden Suomen instituutti. Helsinki: Oy Edita Ab, 12-13.

Ruotsalainen, Pirkko 1981. Om svenskundervisning i finskspråkiga skolor. I verket Det nordiska inslaget i läromedel i skandinaviska språk som modersmål och som främmande språk. Seminarierapport nr 2. Nordiska språk- och informationscentret. Helsingfors, 30-33.

Ruotsalainen, Pirkko 1987. Finlandssvenska och rikssvenska – två viktiga språkvarianter i svenskundervisning vid finskspråkiga skolor. I verket Läromedel i svenska i Finland. Seminarierapport nr 22. Nordiska språk- och informationscentret. Helsingfors, 25-28.

Ruotsalainen, Pirkko 1990. Svenska som andra språk i Finland. I verket Svenska som andra språk. Stockholm, 104-118.

Salo-Lee, Liisa 1996. Me ja muut. Kulttuurien välinen viestintä. Helsinki: Yleisradio Oy. Opetuspalvelut, 6-71.

Svenskt i Finland 1998. En informationsbroschyr om finlandssvenskarna. Utgiven av Folktinget. Helsingfors.

Tampereen opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja 10/1988. Tampere: Tampereen yliopisto. Jäljennepalvelu, 169-188.

Tandefelt, Marika 1995. Finlands svenskar i det 20e seklet. Svenska Finlands folkting. Finlandssvensk rapport nr 30. Helsingfors.

Tandefelt, Marika 1998. Livet på två språk. I verket Ett land två språk – den finländska modellen. Esbo: Schildts, 53-73.

Törnudd, Klaus 1978. Svenska språkets ställning i Finland. Tredje, omarbetade upplagan. Helsingfors: Holger Schildts förlag.

Yli-Renko, Kaarina 1994. Kulttuurien välinen viestintä ja sen opettaminen. I verket Kalevi Pohjala (red.) Näkökohtia kielenopetukseen. Helsinki: Opetushallitus, 17-34.